

ANALIZA ODLUKA ORGANA KRIVIČNOG POSTUPKA PREMA MALOLJETNIM OSOBAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ¹

Mladen Singer
Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

Originalni znanstveni članak

Marina Grozdić
Okružni sud, Zagreb

Irena Cajner

UDK: 343.9

Sažetak

Analizirali smo primjenu procesno-pravnih normi kreiranih u svrhu odstranjenja iz krivičnog postupka onih maloljetnih osoba za koje ne bi bilo osnova ili ne bi bilo svrhe pokretati krivični postupak, te predlagati i izricati krivične sankcije, kao i utjecaj nekih činilaca na izbor krivičnih sankcija.

Obzirom na teritorij i obzirom na vrst krivičnih djela ispitivane su odluke javnih tužitelja povodom prijave s posebnim osvrtoom na razlog odbačaja prijave, odluke javnih tužitelja po dovršenom pripremnom postupku i odluke vijeća za maloljetnike s posebnim osvrtoom na odnos kriminalnog ponašanja maloljetnika prema vrsti izrečene sankcije.

Za nešto manje od polovice prijavljenih maloljetnika javni tužitelji vijeću za maloljetnike nadležnog suda stavljaju prijedlog za izricanje neke sankcije, u pravilu odgojne mjere. Intenzitet selekcije skoro je podjednak kod odlučivanja povodom prijave kao i kod odlučivanja po dovršenom pripremanom postupku.

Usporedbom intenziteta selekcije na području mjesne nadležnosti pojedinih okružnih javnih tužiteljstava možemo konstatirati da među nekima od njih postoje značajne razlike za koje, po svemu sudeći, nema adekvatnog oslonca u razlikama u strukturi i intenzitetu kriminaliteta.

Rezultati ispitivanja selekcijskih mehanizama u krivičnom postupku prema maloljetnicima upućuju na neophodnost razmatranja načina i opsega akceptiranja načela supsidijariteta krivičnog progona maloljetnog počinioca krivičnog djela.

Relacije između vrsta krivičnih djela različite težine s jedne i vrste izrečene sankcije s druge strane pokazuju da težina počinjenog djela izražena u visini zapriječene kazne, ali do izvjesne mjere i priroda samog delikta, vrlo značajno utječu na odluku suda da li će maloljetniku izreći institucionalnu ili izvaninstitucionalnu sankciju. Ukoliko bi se kasnijim istraživanjem ovog problema našlo da teži delikti, pogotovo oni s nasilnim modalitetima izvršenja, koreliraju s većim stupnjem pedagoške zapuštenosti i slabijom pedagoškom prognozom, tada će, uočena veza između apstraktne težine djela s jedne i vrste izrečene sankcije s druge strane biti pozitivna.

ključne riječi: maloljetni delinkvent, načelo oportuniteta, kriteriji, sankcije

¹ Ovaj rad je dio projektnog zadatka istraživanja "Utjecaj socijalnih činilaca na razvoj kriminaliteta Republike Hrvatske" (glavni istraživač Dr Mladen Singer), koje financira Ministarstvo znanosti, tehnologije i informatike, a realiziraju ga Fakultet za defektologiju - Odsjek za socijalnu pedagogiju - Sveučilišta u Zagrebu i Fakultet kriminalističkih znanosti Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske.

1. UVODNE NAPOMENE

Pravne norme krivičnog prava, posebno kreirane za maloljetne počinitelje krivičnih djela, samo su jedan od instrumenata društva za spriječavanje i otklanjanje kriminaliteta maloljetnika. Obzirom da su brojna istraživanja potvrdila da je kriminalitet maloljetnika značajno povezan s nekim oblicima kriminaliteta punoljetnih osoba, naročito s pojavom kriminalnog povrata i delinkvencije iz navike, to je pravilna primjena maloljetničkih odredaba Krivičnog zakona i Zakona o krivičnom postuku nesumljivo od utjecaja i na neke segmente kriminaliteta odraslih osoba. Da li će, i do koje mjere, primjenom posebnih odredaba krivičnog prava predviđenih za maloljetne počinitelje krivičnih djela, biti realizirane svrhe da se maloljetniku osigura odgoj, predgoj i pravilan razvoj, na način da mu se pruži zaštita, da ga se nadzire i da se razvija njegova osobna odgovornost, u velikoj mjeri ovisi o kvaliteti odluka koje organi krivičnog postuka donose u krivičnom postupku prema maloljetnim osobama. Tu se prije svega radi o odluci:

- da li prema maloljetniku pokrenuti krivični postupak,
- da li prema maloljetniku prema kojem je krivični postupak pokrenut izreći neku sankciju,
- kakvu sankciju treba odabrati da bi se maksimalno realizirale svrhe postupka prema maloljetniku.

Prema tome, možemo problem sažeti na dva temeljna pitanja: kako se primjenjuju maloljetničke odredbe krivičnog prava kojima je svrha da odstrane iz krivičnog postupka maloljetnike kojima, iz različitih razloga, ne bi trebala biti izrečena sankcija, te kako maloljetnicima kojima treba izreći sankciju izabrati baš onu kojom će se, najvjerojatnije, ostvariti odgovarajuće kriminalno- pedagoške svrhe (vidi Singer, 1968).

U ovoj studiji ispitat ćemo, stoga, odluke organa krivičnog postupka prema maloljet-

nicima u raznim procesnim trenucima, obzirom na njihovu usklađenost s pravnom normom na kojoj se temelje, na kriterije koji su pri tome primijenjeni, i na kriminalno-političke efekte koji se na njih nadovezuju.

2. SELEKCIJA U POSTUPKU PREMA MALOLJETNICIMA

Selekcija se vrši u raznim stadijima postupka.

Javni tužitelji u krivičnom postupku prema maloljetnicima obavljaju selekciju kod odluke povodom prijave, kod odluka po dovršenom pripremnom postuku, a vijeća za maloljetnike imaju mogućnost izvršiti selekciju i nakon što im je predloženo da izreknu sankciju.

Kod selekcije maloljetnika u krivičnom postupku polazi se od činjenice da moraju postojati neke opće pretpostavke za primjenu krivičnih sankcija na maloljetnika, a njihovo nepostojanje po sili zakona isključuje maloljetnika iz krivičnog postupka.

Treba naime imati u vidu da su odgojne mjere kod specifične maloljetničke sankcije našeg krivičnog zakona prije svega u cijelosti krivično-pravne, pa stoga za njihovu primjenu moraju prethodno biti ostvarene neke opće pretpostavke bez kojih uopće nema primjene krivičnog prava na konkretnom slučaju. Zato maloljetnoj osobi može biti izrečena odgojna mjera predviđena krivičnim zakonom samo pod istim načelnim pretpostavkama pod kojima se i na punoljetnu osobu mogu primijeniti odredbe krivičnog prava. Nikako nije na primjer dovoljno da maloljetnik manifestira izrazite simptome poremećaja u ponašanju, da je podložan različitim socijalno-patološkim pojavama i da postoji izrazito negativna prognoza razvoja njegove ličnosti kao i veliki stupanj vjerojatnosti da će ubuduće činiti krivična djela, već mora zaista i učiniti neko krivično djelo da bi mu u krivičnom postuku mogla biti izrečena odgojna mjera koja će utjecati na ličnost i vladanje.

Prema tome, namaloljetne, jednako kao i na punoljetne osobe, mogu biti primijenjene sankcije predviđene krivičnim zakonom samo ako su s umišljajem ili nehatom protupravno ostvarile obilježja nekog bića krivičnog djela.

Da bi se moglo doći do primjene krivične sankcije na maloljetne osobe u krivičnom postupku one moraju u prvom redu svojim ponašanjem ostvariti obilježja nekog bića krivičnog djela. Za maloljetne osobe vrijede ista bića krivičnih djela posebnog dijela krivičnog zakona kao i za punoljetne osobe. Činjenica da se krivično-pravne sankcije, makar se radilo samo o odgojnim mjerama, u krivičnom postupku mogu na maloljetnike primijeniti jedino ako su ostvarili obilježja nekog bića krivičnog djela, dakle djela opisanog u posebnom dijelu krivičnog zakona, ne isključuje, naravno, mogućnost organiziranog reagiranja na asocijalno, odgojno i zapušteno ponašanje maloljetnika instrumentarijem drugih normativnih područja. Materijalno - pravni princip legaliteta u cijelosti se zato odnosi na maloljetnog učinioca djela. Krivični zakon, unatoč tome što vodi računa o specifičnostima maloljetnih delinkvenata i potrebama njihovog odgajanja i preodgajanja nije prvenstveno normativni instrument društva kreiran u svrhu uklanjanja odgojnih teškoća kod jednog dijela osoba mlađih od 18 godina, već je prije svega instrument kojim se društvo bori protiv počinitelja krivičnih djela i kriminaliteta uopće. To naravno ne sprječava, već upravo stimulira društvo da na drugim područjima, kao što su porodično pravo, školstvo, socijalna zaštita, itd, odgovarajućim mjerama podigne efikasnost napora usmjerenih na sprječavanje i suzbijanje poremećaja u ponašanju omladine, a time i njezinog delinkventnog ponašanja (u tom smislu Dallinger-Lackner, 1965.).

Ponašanje nekog maloljetnika koje sadrži obilježja bića krivičnog djela mora, jednako kao i takvo ponašanje punoljetne osobe, biti protupravno (Carić, 1971.).

Prema pretežno usvojenom stanovištu ostvarenje bića krivičnog djela i protupravnost nisu identični, iako je u pravilu ostvarenjem bića krivičnog djela ostvarena i protupravnost nekog ponašanja. Realizacija bića krivičnog djela ustvari indicira protupravnost nekog ponašanja, tj. to je ponašanje protupravno ako ne postoje okolnosti koje isključuju njegovu protupravnost. Prema tome, na maloljetnika koji je drugog teško tjelesno ozlijedio ili lišio života neće se moći primijeniti odgojna mjera ako je npr. postupao u nužnoj obrani koja isključuje protupravnost njegovog ponašanja, bez obzira na što podaci o ličnim i porodičnim prilikama ukazuju na zaključak da je u visokom stupnju odgojne mjere zapušten i da je prognoza njegovog daljnjeg ponašanja veoma nepovoljna.

Instrumentima krivičnog prava neće se također moći intervenirati u odgoju maloljetnih osoba sve da i ostvare obilježja nekog bića krivičnog djela ako pri tome nisu ostvarili onaj minimalni intenzitet društvene opasnosti koji je u smislu čl. 8. preuzetog KZ-a neophodan za postojanje krivičnog djela u materijalnom smislu.

Ne bi bilo uputno podleći iskušenju da se iskoristi ma i najneznatiji povod da prema odgojno zapuštenom maloljetniku bude izrečena odgojna mjera u krivičnom postupku kako bi se pedagoškim tretmanom u okviru izvršenja te odgojne mjere nastojalo utjecati na njegov razvoj i ponašanje. Takva bi kriminalna politika dezangažirala i demobilizirala ostale društvene faktore koji su prije svega dužni da odgovarajućim izvankrivično-pravnim instrumentima reagiraju na neprilagođeno, odgojno zapušteno i asocijalno ponašanje maloljetnika. Izvršenje krivičnog djela ne može biti samo povod, već je i pravna ocjena za izricanje sankcije.

Pri ocjeni postojanja stupnja društvene opasnosti maloljetnih učinitelja krivičnih djela moramo prije svega imati u vidu do koje su mjere dosadašnjim odgojem u njegovoj svijesti razvijeni preduvjeti da se i

sam u buduće odupire iskušenju da neku potrebu zadovoljava, ili nastali problem riješava čineći krivična djela. Također je potrebno utvrditi da li se kod delinkventnog ponašanja maloljetnika radi isključivo i pretežno o kriminalnom ekscesu uvjetovanom prolaznim, puberalnim ili adolescentnim previranjima, ili o modelu ponašanja koji je manje ili više logična posljedica bilo dotadašnjeg negativnog procesa razvoja ličnosti, bilo negativnog stjecaja okolnosti u kojima maloljetnik živi.

Konačno, stupanj društvene opasnosti maloljetnika donekle će ovisiti o kvaliteti sredine u kojoj živi. Ako naime živi u klimi međuljudskih odnosa iz koje proizlaze pozitivni impulsi za njegov daljnji razvoj, u sredini koja posjeduje mogućnost da svojim djelovanjem neutralizira eventualne njegove sklonosti, to će se odraziti i na našu procjenu vjerojatnosti njegovog daljnjeg delinkventnog ponašanja. Drugim riječima, osobna svojstva maloljetnika, njegov prijašnji život, tok školovanja, obiteljske prilike i društvo u kojem se kreće također su faktori koji, osim prirode, težine i okolnosti izvršenja krivičnog djela, determiniraju ocjenu stupnja društvene opasnosti maloljetnika, tj. kolika je vjerojatnost da on ponovo učini neko krivično djelo. Ovako formuliran pojam opasnosti utoliko je pravni pojam ukoliko se prognoza daljnjeg procesa razvoja ponašanja maloljetnika za koju su nesumnjivo značajni raznoliki sociološki i mediko-psihološki faktori, prvenstveno usmjerava na pitanje da li je i do koje mjere maloljetnik ubuduće spreman kriminalnim modelom ponašanja rješavati svoje probleme, bilo svjesno ili nesvjesno.

Maloljetna kao i punoljetna osoba mora nadalje, biće krivičnog djela učiniti s umišljajem ili nehatom kad se radi o krivičnim djelima za koje zakonodavac predviđa kaznu i kad su nehatno izvršena.

Maloljetniku u krivičnom postupku također ne može, a ni punoljetnoj osobi biti izrečena krivična sankcija pa stoga ni odgojna mjera samo po osnovi objektivnog prouzrokovan-

ja krivično- pravne posljedice, zato što njegovo ponašanje i vladanje inače iziskuje primjenu neke odgojne mjere.

Prema tome da bi sud maloljetniku izrekao neku odgojnu mjeru predviđenu krivičnim zakonom odnosno da bi prema njemu uopće mogao biti pokrenut ili proveden krivični postupak ovaj mora da je protupravno ostvario obilježja nekog bića krivičnog djela, da to djelo ima takav intenzitet društvene opasnosti da ne dolazi do primjene čl. 8. st. 2. preuzetog KZ-a, te da je maloljetnik pri tome postupao s umišljajem ili iz nehata ako je zakonodavac za to krivično djelo predvidio nehatni oblik izvršenja. Pomanjkanje jedne od ovih pretpostavki ne može prema našem krivičnom pravi biti nadomješteno intenzitetom odgojne zapuštenosti ili poremećaja u ponašanju (vidi u tom smislu i Delitzsch, 1973.).

3. ODLUKA JAVNOG TUŽITELJA

U tabeli 1 promatramo ukupnu masu odluka koju su javni tužitelji donijeli u razdoblju od 1984. do 1990. godine na području Republike Hrvatske. Tabela, prije svega, pruža uvid u intenzitet i pravni osnov selekcije maloljetnika u krivičnom postupku kao i razlike koje u tom pogledu eventualno postoje između 14 teritorijalnih jedinica na području Hrvatske definiranih mjesnom nadležnošću okružnog javnog tužiteljstva.

Promatramo odluku koju javni tužitelj donosi povodom prijave, a koja može biti odbačaj prijave ili zahtjev za pokretanje pripremnog postupka, zatim odluku koju donosi nakon što mu je dostavljen spis dovršenog pripremnog postupka, a koja može biti prijedlog za obustavu postupka ili prijedlog da se maloljetniku izreče neka krivična sankcija.

Prije svega, upada u oči da je za nešto manje od polovice prijavljenih maloljetnika javni tužitelj vijeću za maloljetnike nadležnog suda stavio prijedlog za izricanje neke sankcije, u pravilu odgojne mjere.

Apstrahirajući ovog trenutka činjenicu da ni vijeće za maloljetnike nadležnog suda ne izrekne sankciju svim onim maloljetnicima za koje javni tužitelj u tom smjeru stavi odgovarajući prijedlog, očito je da već javni tužitelji značajno selekcioniraju broj maloljetnika čije ponašanje bi po njihovom uvjerenju trebalo korigirati nekom od odgojnih mjera predviđenih krivičnim zakonom. Uočeni intenzitet selekcije prijavljenih maloljetnika od strane javnih tužitelja svakako upućuje na veliki oprez pri ocjeni kriminalno-političkih efekata koje želimo postići krivičnim postupkom prema maloljetnicima i izricanjem odgovarajuće sankcije.

Intenzitet selekcije skoro je podjednak kod

odlučivanja povodom prijave, kao i kod odlučivanja po dovršenom pripremnom postupku. Nameće se, naravno, pitanje nije li neracionalno u tolikoj mjeri pokretati pripreme postupke koji kasnije završavaju obustavom postupka, umjesto da se znatno veći broj maloljetnika selekcionira već rješenjem o odbačaju prijave. Mišljenja smo da bi unatoč tome što je za neke maloljetnike iz pedagoških razloga svrsishodno voditi pripremi postupak, makar im kasnije bude izrečena odgojna mjera, bilo neophodno preispitati procesno-pravna ovlaštenja javnim tužiteljima u smjeru omogućavanja veće selekcije već pri donošenju odluke povodom prijave.

Tabela 1

ODLUKA JAVNOG TUŽITELJSTVA U POSTUPKU PREMA MALOLJETNICIMA (1984. - 1990.g)

	Bjelovar	Dubrovnik	Gospić	Karlovac	Osijek	Pula	Rijeka	Sisak
aps. UKUPNO	1683	396	241	586	2257	528	958	352
%	100	100	100	100	100	100	100	100
aps. ODBAČAJ	393	101	31	148	324	151	263	117
%	23,3	25,5	12,9	25,3	14,4	28,6	27,5	33,2
aps. OBUSTAVA	491	122	26	152	916	116	368	79
%	29,2	30,8	10,8	25,9	40,6	22,0	38,4	22,4
aps. PR.zaSANK	799	173	184	286	1017	261	327	156
%	47,5	43,7	76,3	48,8	45,0	49,4	34,1	44,3

Tabele 1 - nastavak

	Sl. Požeга	Split	Šibenik	Varaždin	Zadar	Zagreb	Svega
aps. UKUPNO	969	2865	753	860	978	3421	16847
%	100	100	100	100	100	100	100
aps. ODBAČAJ	231	231	155	311	204	612	4264
%	23,8	23,8	20,6	36,2	20,9	17,9	25,3
aps. OBUSTAVA	252	936	221	162	150	941	4932
%	26,0	32,7	29,3	18,8	15,3	27,5	29,3
aps. PR.zaSANK	486	706	377	387	624	1868	7651
%	50,2	24,6	50,1	45,0	63,8	54,6	45,4

Usporedbom intenziteta selekcije na području mjesne nadležnosti pojedinih okružnih javnih tužiteljstava možemo konstatirati da među nekima od njih postoje značajne razlike. Intenzitet selekcije izražen relativnim brojem maloljetnika za koje je javni tužitelj podnio prijedlog za izricanje sankcije približno je jednak prosjeku (45,4%) na području Javnog tužiteljstva Bjelovar, Dubrovnik, Karlovac, Osijek, Pula, Sisak i Varaždin.

U znatno manjoj mjeri izvode se maloljetnici pred sud, dakle veći je intenzitet selekcije, na području Javnog tužiteljstva Split (24,6%) i Rijeka (34,1%). Interesantno je da se spomenuta javna tužiteljstva znatno razlikuju po procesnom trenutku selekcije. Dok na području Javnog tužiteljstva Split nalazimo veći intenzitet selekcije pri odlučivanju povodom prijave (odbačaj), nego kod odluke po dovršenom pripremnom postupku (obustava), dotle kod Javnog tužiteljstva Rijeka je obrnut slučaj, tj. težište selekcije je tek nakon dovršenog pripremnog postupka.

U znatno većoj mjeri izvode se maloljetnici pred sud, dakle znatno je manji intenzitet selekcije na području Javnog tužiteljstva Gospić i Zadar, a u nešto manjoj mjeri i na području Javnog tužiteljstva Slav. Požega i Šibenik. Kod oba spomenuta javna tužiteljstva nalazimo relativno znatno manje odbačenih prijava i obustavljenih postupaka nego što ih bilježimo u ukupnoj masi promatranih maloljetnika na području cijele Republike.

Moramo odmah istaknuti da do sada raspoloživi podaci u strukturi i opsegu kriminaliteta ne pružaju dovoljan oslonac za objašnjenje i opravdanje postojanja uočenih razlika u izvođenju maloljetnika pred sud. Što više, ni podaci o specifičnostima makro i mikro infra strukture koja je na tim područjima nesumnjivo različita ne mogu biti dostatno objašnjenje da je, na pr. na području Javnog tužiteljstva Gospić relativno oko 3 puta više maloljetnika izvedeno pred sud nego na području Javnog

tužiteljstva Split, ili relativno 2 puta više na području Javnog tužiteljstva Rijeka.

Da zaključimo, bilo bi nužno projektirati i programirati mjere koje bi se kretale u smjeru pomaka intenziteta selekcije prema odluci koju javni tužitelj donosi povodom prijave (odbačaj) kao i prema ujednačavanju intenziteta selekcije tamo gdje znatne razlike ne nalaze uporišta u specifičnostima pojave maloljetničke delinkvencije, niti u specifičnostima područja o kojem se radi.

U tabeli 2 stavili smo vrst odluke koju su javni tužitelji donijeli u postupku prema maloljetnicima u razdoblju od 1984. do 1988. godine u odnos prema devet subuzoraka formiranih prema vrsti krivičnog djela.

Relativno znatno više nego u ukupnoj masi i relativno znatno više nego kod drugih vrsta krivičnih djela odlučili su se javni tužitelji za izvođenje maloljetnika pred sud kad se radilo o krivičnim djelima protiv dostojanstva ličnosti i morala (61,3%), a relativno manje kad se radilo o krivičnim djelima protiv sigurnosti javnog prometa (30,6%), ostalim krivičnim djelima (7,7%) i krivičnim djelima protiv opće sigurnosti ljudi i imovine (38,1%). Da je kod tih delikata selekcija bila rigoroznija na način da je za relativno znatno više maloljetnika prijava odbačena ili postupak obustavljen, proizlazi, prije svega, iz prirode tih delikata koji su pretežno izvršeni iz nehata, kod kojih je nerijetko žrtva doprinijela izvršenju djela i kod kojih je izvršenje krivičnog djela vrlo rijetko posljedica naglašenijeg negativnog procesa razvoja ličnosti maloljetnika.

Negativno ocjenjujemo podatak o relativno znatno manjoj selekciji, odnosno o relativno znatno brojnijem izvođenju maloljetnika pred sud kad se radi o krivičnim djelima protiv dostojanstva ličnosti i morala, a pogotovo kad se radi o tzv. političkim deliktima.

Takozvani seksualni delikti kod maloljetnih osoba prema rezultatu brojnih, i inozemnih i domaćih istraživanja, najčešće su "situacioni delikti" koji istina, češće ukazuju na upadljivi nesrazmjer između akceleracije

spolnog sazrijevanja karakterističnog za tu dob i manjkavog procesa socijalizacije, ali nisu rezultat negativnog procesa razvoja ličnosti i ne pružaju osnova za negativnu prognozu daljnjeg razvoja. Unatoč tome što nam nije poznato do koje mjere se međutim deliktima nalaze teža krivična djela (na pr. silovanje), a do koje mjere lakša krivična djela (na pr. bludne radnje), uvjerenja smo da su stavovi organa krivičnog postupka suviše determinirani iracionalnim faktorima (moraliziranje, rigidnost itd) te da je postotak

izvođenja maloljetnika pred sud za te delikte neosnovano visok.

Selekcija kod odluke povodom prijave u vidu rješenja o odbačaju prijave relativno je skoro dva puta veća od delikta protiv opće sigurnosti ljudi i delikata sigurnosti javnog prometa, nego u ukupnom uzorku.

Naprotiv, kod seksualnih delikata imamo relativno najmanje odbačaja prijave, selekcija je pomaknuta na dovršenje pripremnog postupka i u znatnoj mjeri se realizirala prijedlogom za obustavu postupka.

Tabela 2.

ODLUKA ORGANA KRIVIČNOG POSTUPKA PREMA MALOLJETNICIMA
(1984 - 1988. g.)

VRSTA ODLUKE	SVEGA aps. %	.Života i tijela aps. %	Dostojan. ličnosti i morala aps. %	Društ. i priv. imovine aps. %	Opće sigur. ljudi aps. %
UKUPNO	11580 100	437 100	106 100	9402 100	160 100
ODBAČAJ	2906 25,1	113 25,9	16 15,1	2186 23,3	65 40,6
OBUSTAVA	3082 26,6	122 28,0	25 23,6	2509 26,7	34 21,3
PRIJEDLOG ZA SANKC.	5592 48,3	202 46,2	65 61,3	4707 50,1	61 38,1

Tabela 2 - nastavak

VRSTA ODLUKE	Sigurn. javn. prometa aps. %	.Života i tijela aps. %	Dostojan. ličnosti i morala aps. %	Društ. i priv. imovine aps. %	Opće sigur. ljudi aps. %
UKUPNO	576 100	392 100	74 100	32 100	401 100
ODBAČAJ	263 45,7	90 23,0	21 28,4	9 28,1	143 35,7
OBUSTAVA	137 23,8	127 32,4	13 17,6	8 25,0	107 26,7
PRIJEDLOG ZA SANKC.	176 30,6	175 44,6	40 54,1	15 46,9	151 37,7

W. Pearson

Q (I / J) .1298	Hi-kvadrat	222.0366
Q (J / I) .1465	Stupanj slobode	16
Q (I, J) .1382	PR-Hi-kvadrat/DF	.0000

3.1. Odluka povodom prijave

Kada se radi o maloljetniku prijava se uvijek podnosi javnom tužiocu, bilo da se radi o krivičnom djelu za koje se goni po službenoj dužnosti, ili o krivičnom djelu koje se goni po privatnoj tužbi. U svakom slučaju prijedlog za pokretanje postupka mora se dostaviti javnom tužiocu jer je on jedini ovlašten da zahtjeva pokretanje postupka prema maloljetniku.

Kada javni tužitelj primi prijavu protiv maloljetnika on je ocijenio u smislu čl. 153. preuzetog ZKP-a, kako bi mogao donijeti odluku o odbačajanju prijave ili podnijeti zahtjev da prema maloljetniku bude proveden pripremni postupak.

Ako prijava i priložene "izjave i materijali" javnom tužitelju ne pružaju dostatnu osnovu za odluku on može i kada se radi o maloljetniku u smislu čl. 153. st. 2. i 3. preuzetog ZKP-a zatražiti "potrebne obavijesti".

Prijavu protiv maloljetnika javni tužitelj će odbaciti ako je nastupila zastara ili je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju gonjenje, ali neće odbaciti prijavu samo zbog toga ako prijavljeno djelo nije krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, jer oštećeni ne može podnijeti privatnu tužbu protiv maloljetnika, već postupak prema maloljetniku može i u slučajevima kada se radi o krivičnom djelu za koje se goni po privatnoj tužbi pokrenuti samo javni tužitelj na prijedlog oštećenog.

Među drugim okolnostima koje isključuju gonjenje, najčešće se pojavljuje ocjena javnog tužitelja da iz krivične prijave i priloženih materijala ne proizlazi dovoljan intenzitet sumnje da je maloljetnik počinitelj krivičnog djela navedenog u prijavi. U rigoroznosti te ocjene ne bi smelo biti razlike između punoljetnih i maloljetnih prijavljenih osoba bez obzira na to što bi inače ponašanje maloljetnika i njegove životne prilike upućivale na potrebu da se podvrgne pedagoškom tretmanu u okviru neke od odgojnih mjera predviđenih krivičnim zakonom.

O nestavljanju zahtjeva za pokretanje pos-

tupka javni tužitelj je u smislu čl. 467. st. 3. preuzetog ZKP-a dužan obavijestiti samo oštećeni, a ne i organe starateljstva.

Kod punoljetnih počinitelja krivičnih djela nakon što se utvrdi da su učinili neko krivično djelo pitanje kriterija i njihovog izvođenja pred sud isključivo se svodi na širu ili užu interpretaciju pojma neznatne društvene opasnosti djela, tj. primjene čl. 8. st. 2. preuzetog KZ-a prema kojem bez odgovarajućeg intenziteta društvene opasnosti nema krivičnog djela u materijalnom smislu. Međutim, kod maloljetnih počinitelja krivičnih djela zakonodavac je odstupio od načela legaliteta, te u određenim slučajevima i pod određenim pretpostavkama prepušta ocjeni javnog tužitelja da li će prema maloljetniku na osnovi podnesene krivične prijave pokrenuti krivični postupak ili će donijeti rješenje o nepokretanju krivičnog postupka tj. prijavu odbaciti. Pretpostavke za primjenu principa oportuniteta u fazi odluke povodom prijave normirane su u čl. 468. st. 1. i 3. ZKP-a.

Zakonski uvjet za primjenu načela oportuniteta od strane tužitelja u fazi donošenja odluke povodom prijave jeste da se prije svega radi o krivičnom djelu za koje je zapriječena novčana kazna ili kazna zatvora do 3 godine. Samo u tom slučaju javni tužitelj je ovlašten da ocijeni svrsishodnost postupka, a tu ocjenu dužan je zasnovati na:

- prirodi krivičnog djela,
- okolnostima pod kojima je učinjeno,
- prijašnjem životu maloljetnika,
- njegovoj ličnosti.

Zakonodavac je na taj način realizirao latentnu potrebu prakse i njenih iskustava te ovlastio javnog tužitelja da se pod određenim pretpostavkama poslužio načelom supsidijariteta i oslonom na to načelo također odstupio od načela legaliteta pokretanja krivičnog postupka prema maloljetniku koji je već na izdržavanju kazne ili odgojne mjere (vidi Despotović, 1983., str. 287-294.).

Ideja odstupanja od načela legaliteta u postupku prema maloljetnicima i uvažavanje

principa supsidijariteta nije nova, a našla je svog odraza i u pravima drugih zemalja.

Tako u maloljetničkom postupku SR Njemačke javni tužitelj i inače ima široke mogućnosti da odustane od krivičnog postupka prema maloljetniku. On može, ako okolnosti djela i ličnost maloljetnika to dopuštaju, narediti da slučaj bude riješen izvansudskim putem npr. preko ureda za mladež, u građanskom sudovanju, putem starateljskog suda ili putem neformalnog postupka pred krivičnim sudom. Preporučuje se, kad god je to moguće, maloljetnika staviti pod odgojnu mjeru izvansudskim putem ili barem putem građanskog suda, a iznimno posredstvom krivičnog suda.

Jednodušno je stanovište pravnih pisaca SR Njemačke da je odstupanje od načela legaliteta krivičnog progona maloljetnika i naglašena primjena načela supsidijariteta samo konzekventna primjena u materijalnom krivičnom pravu već realizirane ideje o primatu odgojne svrhe na drugim svrhama krivičnog prava kada se radi o maloljetnicima (Dallinger-Lackner, 1965.).

Načelo supsidijariteta naročito je izraženo u maloljetničkim odredbama švedskog krivičnog prava u slučajevima kad okolnosti djela, ličnosti maloljetnika i sredine u kojoj žive upućuju na zaključak da se i odgovarajućim mjerama socijalnih i prosvjetnih službi i ustanova mogu realizirati kriminalno-pedagoški ciljevi. Javni tužitelj može odustati od krivičnog progona, odnosno sud može tokom postupka slučaj povjeriti tim službama i ustanovama (Hirjan - Singer, 1978., str. XV - 510.).

Načelo svrsishodnosti u postupku prema maloljetnicima jedna je od posljedica specifičnosti ciljeva koje tim postupkom želimo postići, tj. odgoj ili preodgoj maloljetnika, njegovo popravljnje i pravilan razvoj, te ga eventualno spriječiti da čini krivična djela. Te se svrhe u krivičnom pravu nastoje postići odgojnim mjerama tako da se maloljetniku u okviru izvršenja adekvatno izrečene odgojne mjere pruži zaštita,

pomoć, stručno osposobljavanje i razvija njegova osobna odogovornost te nad njim vrši nadzor.

Prema tome, kad se radi o maloljetniku kojem, unatoč tome što je učinio krivično djelo, nije potrebno u okviru izvršenja odgovarajuće odgojne mjere pružiti zaštitu, pomoć ili nad njim vršiti nadzor, ako nije potrebno poduzeti mjere za njegov odgoj, popravak i pravilan razvoj, te ako nije potrebno spriječiti ga u daljnjem vršenju krivičnih djela, dakle jednom riječju, kad nije potrebno ostvariti svrhe iz čl. 74. preuzetog KZ-a, bilo bi po svemu sudeći, izlišno prema njemu pokretati pripremni postupak. U stvari, u tom slučaju postupak ne bi bio svrsishodan.

Svrhe iz čl. 74. preuzetog KZ-a, ne bi, prema stanovištu zakonodavca, bilo potrebno ostvariti, pa prema tome ni postupak pokrenuti, kad se radi o maloljetniku koji ima takvu ličnost i raniji život da nema bojazni za njegov odgoj i buduće vladanje. Za ocjenu da li je prema maloljetniku potrebno ostvarivati odgojne svrhe - iz čl. 74. preuzetog KZ-a svakako su važni njegova ličnost, raniji život, prilike u kojima živi, pobude iz kojih je krivično djelo učinio, pa i priroda krivičnog djela, ali će u pravilu biti gotovo irelevantno da li je za konkretno krivično djelo zapriječena kazna lišenja slobode do tri ili do pet godina.

Težina učinjenog krivičnog djela izražena u veličini zapriječene kazne o kojoj po zakonu ovisi mogućnost primjene načela oportuniteta na maloljetnog počinitelja krivičnog djela sasvim sigurno u tom procesnom institutu ne prezentira ideju odgoja, pomoći, zaštite i nadzora, kako je zacrtano u čl. 74. preuzetog KZ-a, već ideju represije, restitucije i ispaštanja, koja je, ovako akcentirana, u izričitoj suprotnosti s idejnim osnovama novele maloljetničkog dijela krivičnog zakona od 1959. god. i principima na kojima počivaju maloljetničke odredbe preuzetog KZ- a i Krivičnog zakona Republike Hrvatske. Ako, naime, pokrećemo pripremni postupak i pred-

lažemo izricanje sankcije prema maloljetniku samo zato što je na primjer počinio krivično djelo krađe, a ne sitne krađe - makar nije krivičnim postupkom potrebno ostvariti svrhe navedene krađe u čl. 74. preuzetog KZ-a - onda takav postupak može imati samo taj smisao da želimo da maloljetnik zbog toga što je počinio krivično djelo određene apstraktne težine bude pozvan na "krivično odgovornost", da "odgovara" i na neki način "ispašta" i snosi posljedice što je počinio krivično djelo takve težine. Dopuštamo dakle da i ta svrha postupka može u određenoj mjeri imati smisla i puno opravdanje i da može pridonijeti razvijanju osjećaja osobne odgovornosti maloljetnika. Mladom čovjeku nije, naime, nimalo stran osjećaj krivnje i misao da treba stajati iza svog djela i snositi određene posljedice koje su skopčane sa većom ili manjom neugodom. Štoviše da bi postigla svoju odgojnu svrhu izrečena sankcija treba zbog toga biti u nekoj proporciji s prirodom i težinom počinjenog prijestupa.

Ako međutim i priznajemo da postoje slučajevi u kojima nam određeni kriminalno-politički pa i kriminalno-pedagoški razlozi nalažu da prema maloljetniku treba pokrenuti postupak i predložiti sankciju unatoč tome što pokretanje postupka u odnosu na ostvarenje svrha iz čl. 74. preuzetog KZ-a nije i ne bi bilo svrsishodno, tada moraju biti počinjena zaista takva krivična djela koja po težini i značaju ne dopuštaju sumnju u ispravnost takve odluke. To nikako nije slučaj prema kriteriju apstraktne težine djela do tri godine zatvora, koji za primjenu načela oportuniteta predviđa čl. 468. st. 1. preuzetog ZKP-a. Tako drastično sužavanje primjena principa oportuniteta kod maloljetnih počinitelja krivičnih djela zaista nije u skladu s kriminalno-pedagoškim i kriminalno-političkim intencijama postupka prema maloljetniku. Ono povećava značaj represivnih i retributivnih crta postupka jer povećava slučajeve srednjeg, pa i manje značajnog kriminaliteta u kojima su prema počinitelju u skladu sa čl. 468. st. 1. preuzetog KZ-a javni tužitelji dužni pokrenuti

postupak unatoč tome što se s obzirom na "prirodu krivičnog djela, osobna svojstva učinitelja i njegov raniji život" može s relevantnim stupnjem izvjesnosti zaključiti da postupak u odnosu na ostvarivanje ciljeva sadržanih u čl. 74. preuzetog KZ-a ne bi bio svrsishodan (Fišer, 1976., 21-23.).

Ispitivanje prakse je pokazalo da je logika racionalne kriminalne politike prisiljavala javne tužitelje i suce za maloljetnike na faktično uvažavanje načela supsidijariteta krivičnog progona maloljetnih osoba kao izvanzakonskog razloga za nepokretanje ili obustavu postupka prema maloljetniku oslonom na načelo svrsishodnosti (vidi Vodopivec i suradnici, 1974.).

Ispitivanja su također pokazala da postoje uglavnom tri takve činjenice i okolnosti koje javne tužitelje, manje ili više, ali svakako u relevantnoj mjeri, na neki način sile da prema maloljetniku ne pokrenu postupak oslonom na načelo oportuniteta, ili kad to nije moguće, veoma ekstenzivnom primjenom pojma "nezatne društvene opasnosti djela". To su slijedeće činjenice:

- da je maloljetnik u vremenu od izvršenja krivičnog djela do časa odluke o pokretanju pripremnog postupka ili izvođenja maloljetnika pred sud navršio 18 godina života;
- da je vršenje neke sankcije prema njemu već u toku;
- da je odlukom organa službe socijalne zaštite smješten u kakvu ustanovu ili su poduzete mjere za njegov preodgoj.

Nedovoljno uvažavanje načela supsidijariteta krivično-pravne intervencije prema maloljetniku, naročito u slučajevima kad intenzitet i oblik kriminalne aktivnosti maloljetnika ne stoji na putu primjene tog kriminalno-političkog načela, može samo destimulativno i demobilizacijski djelovati na ostale društvene snage i i institucije koje bi u prvom redu bile pozvane da se intenzivnije bave problemom delinkventne omladine. Pri koncipiranju realne, racionalne, humane i na egzaktnim osnovama temeljene politike krivičnog gonjenja maloljetnih počinitelja krivičnih djela, treba imati na umu da

sredstva i putove za suzbijanje asocijalnog i kriminalnog ponašanja uopće, a posebno maloljetnika, valja, pogotovo u slučajevima kad naročita težina i okolnosti izvršenja djela tome ne stoje na putu, prije svega tražiti ispred i izvan krivičnog prava, a krivično pravo može te napore samo manje ili više efikasno poduprijeti.

Bilo je stoga uputno i neophodno razmotriti način i opseg akceptiranja načela supsidijariteta krivičnog gonjenja maloljetnog počinitelja krivičnog djela tj. unošenje takve odredbe u Zakon o krivičnom postupku kojom bi javni tužitelj bio ovlašten da ne pokrene postupak i ne predloži sankciju prema maloljetniku prema kojem se svrhe iz čl. 74. preuzetog KZ-a postižu i mogu postići sankcijom koja je već izrečena, ali čije je izvršenje već u toku, ili drugim izvan krivično-pravnim mjerama, a konkretno težina djela i priroda učinjenog krivičnog djela kao i pobude njegovog izvršenja, ne ukazuju da bi bilo neophodno da maloljetnik bude pozvan na odgovornost za svoje ponašanje i da bude suočen s autoritetom društva putem krivičnog postupka.

Ovakvo zakonodavno rješenje i načelo supsidijariteta krivičnog progona maloljetnih počinitelja krivičnih djela pružilo bi stabilnije načelne kriterije praksi koja bi tako bila usmjeravana i ujednačena u većoj mjeri nego do sada. Organi krivičnog postupka i oragani izvršenja odgojnih mjera mogli bi se, osim toga, prvenstveno baviti slučajevima koji zaista iziskuju krivično-pravnu intervenciju zbog težine, značaja ili prirode djela, pobude izvršenja ili zato što se radi o ličnosti prema kojoj se svrhe iz čl. 74. preuzetog KZ-a ne mogu ostvariti ni jednim oblikom intervencije izvan krivičnog prava. Na taj način bi organi krivičnog postupka i organi izvršenja krivičnih sankcija mogli djelovati ažurnije, postupak bi mogao biti koncentriraniji, a njegov kriminalno pedagoški efekat bi uslijed toga vjerojatno porastao. Osnovano se također može pretpostaviti da bi zakonodavno rješenje koje bi akceptiralo načelo supsidijariteta do

izvjesne mjere mobilizirajuće djelovalo na školstvo, službu socijalne zaštite i odgovarajuće društvene subjekte da se zalažu za ostvarenje takvih materijalnih, kadrovskih i organizacionih uvjeta svog djelovanja koji bi im omogućili da se prvenstveno oni, a ne organi represije, bave uočavanjem i suzbijanjem predelinkventnog, ali do izvjesne mjere i delinkventnog ponašanja mladih. Tada bi krivično-pravna intervencija kojoj se nerijetko u prečestom broju slučajeva pribjegava u načelu, barem za sitni i veći dio srednjeg kriminaliteta bila tek posljednja karika i lancu mjera koje društvu za suzbijanje te pojave stoje na raspolaganju. O načelu supsidijariteta krivičnog progona vodio je zakonodavac u ograničenoj mjeri računa u i stavku 3. čl. 468. preuzetog ZKP-a jer je normirao ovlaštenje javnog tužitelja da bez obzira na apstraktnu težinu djela ne pokreće prema maloljetniku pripremni postupak ako ocijeni da to ne bi bilo svrsishodno, jer se prema tom maloljetniku već izvršava neka sankcija.

Ocjenu da li u takvom slučaju ima "svrhe vođenje postupka i izicanja krivične sankcije" mora javni tužitelj donijeti tako da usporedi težinu počinjenog krivičnog djela s kaznom, odnosno odgojnom mjerom koja se izvršava. Ovdje se ne traži da javni tužitelj pri ocjeni svrsishodnosti pokretanja krivičnog postupka vodi računa o prijašnjem životu maloljetnika i njegovim osobnim svojstvima, kao što je to slučaj u stavu 1. čl. 468. preuzetog ZKP-a. Ne traži se ni odgovor na pitanje da li se izrečenom sankcijom koja je već u toku uspješno realiziraju svrhe odgoja i preodgoja, već je, za maloljetničko krivično pravo neuobičajenom tvrdoćom, akcenat stavljen na odnos između težine počinjenog djela i vrstu sankcije koja se prema maloljetniku izvršava. Mišljenja smo stoga da "težinu krivičnog djela" ne treba procjenjivati samo prema zapriječenoj kazni, već i prema okolnostima i prirodi izvršenog krivičnog djela, pobudama iz kojih je učinjeno i intenzitetu kriminalne volje koja je pritom izražena. Ovo

je osnova za primjenu načela oportuniteta, koji bi u stvari počivao na ideji o subsidijaritetu krivičnog progona, prema kojoj ne bi trebalo izricati sankciju maloljetnika ako se iste svrhe mogu postići sankcijom koja je već u toku, nije limitiran apstraktnom težinom djela, te će moći biti primjenjen i za djela sa zapriječenom kaznom duljom od tri godine zatvora ukoliko je prema maloljetniku u toku kazna izrečena u adekvatnom trajanju ili odgovarajuća odgojna mjera.

Određba st. 3. čl. 468. preuzetog ZKP-a počiva, na žalost, isključivo na ideji o adekvatnom razmjeru između težine djela i izrečena sankcije, koja kada se radi o maloljetniku ne bi smjela imati tako značajan utjecaj na selekciju maloljetnika iz razloga oportuniteta (u tom smislu i Marina, 1985.). Daljnja je slabost ove odredbe što omogućuje primjenu načela oportuniteta samo ako je maloljetnik podvrgnut pedagoškom tretmanu u okviru odgojne mjere izrečene od suda, a ne i tada ako je maloljetnik već u odgojnom zavodu po odluci organa starateljstva. Prema tekstu zakona moralo bi se, strogo uzevši, raditi o "kazni odnosno odgojnoj mjeri koja se izvršava", što bi značilo da javni tužitelj ne bi mogao donijeti odluku da ne stavi zahtjev za pokretanje postupka pozivom na stav 3. čl. 468. preuzetog ZKP-a, makar je prema maloljetniku pravomoćno izrečena kazna ili odgojna mjera, ali se ona još ne "izvršava", dok bi to mogao iako kazna ili odgojna mjera nije pravomoćna, i iako je započeto s njenim izvršenjem. To će biti slučaj kada se prije pravomoćnosti maloljetnik upućuje u odgojni zavod ili dom za preodgoj.

U stavu 2. čl. 468. preuzetog ZKP-a zakonodavac je normirao način na koji će javni tužitelj doći do podataka relevantnih za donošenje odluke da ne stavi zahtjev za pokretanje krivičnog postupka prema maloljetniku iz razloga oportuniteta. Tim se odredbama detaljizira i širi ovlaštenje koje je u čl. 153. st. 2. do 4. preuzetog ZKP-a dano javnom tužitelju u prikupljanju "potrebnih obavijesti".

Javni tužitelj ima prema čl. 468. preuzetog ZKP-a četiri mogućnosti da dođe do potrebnih podataka o prijašnjem životu maloljetnika i njegovim osobnim svojstvima.

On, prije svega, "može zatražiti obavijest od roditelja, odnosno staratelja maloljetnika, drugih osoba i ustanova". To znači da javni tužitelj može pismeno zatražiti podatke i mišljenje od ustanova (škole, školskog dispanzera, zavoda medicinske službe itd.), a može zahtijevati i od drugih organa da napišu bilješke o razgovoru s roditeljima, starateljem ili drugim osobama za koje se pretpostavlja da imaju saznanja o "prijašnjem životu i osobnim svojstvima maloljetnika". Javni tužitelj u tom slučaju postupa na način predviđen u čl. 153. st. 2. i 3. preuzetog ZKP-a, jer je teško zamisliti da bi mogao izravno pismeno zatražiti obavijest od roditelja ili staratelja maloljetnika.

Nadalje, javni tužitelj može maloljetnika, roditelja, staratelja, predstavnika odgovarajuće ustanove ili druge osobe pozvati u javno tužiteljstvo, obaviti s njima razgovor i o tome sačiniti odgovarajuću bilješku. Ovaj oblik prethodnih obavijesti može biti veoma efikasan, jer znatno skraćuje vrijeme pribavljanja podataka, a osim toga javni tužitelj konačnu odluku o primjeni principa oportuniteta determinira i neposrednim dojmom stečenim u razgovoru s roditeljima i maloljetnikom. Unatoč tome javni tužitelji se relativno malo služe ovim načinom prikupljanja podataka, jer je poziv za dolazak u javno tužilaštvo u stvari neobavezan, a strankama koje se pri dolasku izlažu troškovima puta i gubitka zarade na radnom mjestu prema sadašnjem stanju stvari nije moguće dati naknadu.

Javni tužitelj se može obratiti i organu starateljstva da bi od njega dobio mišljenje o svrsishodnosti pokretanja postupka. Ovdje se ne radi o prikupljanju podataka o osobnim i obiteljskim prilikama maloljetnika koje podatke može javni tužilac zatražiti od organa starateljstva, kao i od drugih organa i ustanova, a da ne zahtijeva njihovo mišljenje, već se radi o tome da organ

starateljstva mora izraziti svoj stav u odnosu na primjenu principa oportuniteta. Ovdje se funkcija organa starateljstva razlikuje od slučaja kada sudac za maloljetnike u pripremnom postupku traži od njega podatke o ličnosti maloljetnika i sredini u kojoj živi, jer se tada od organa starateljstva ne traži mišljenje o sankciji koju maloljetniku treba izreći niti je ovaj dužan dati takvo mišljenje. Kroz mišljenje organa starateljstva o svrsishodnosti pokretanja postupka prema maloljetniku koji je učinio krivično djelo za koje je zapriječena kazna do tri godine zatvora, trebalo bi doći do izražaja načelo supsidijariteta krivičnog progona. Organ starateljstva bi naime, uz ostalo, trebao ocijeniti da li i do koje mjere na području na kojem maloljetnik živi postoje društvene snage koje se mogu angažirati na njegovu odgoju i preodgoju kao i na sređivanju prilika u kojima živi, u mjeri koja krivični postupak čini nepotrebnim. Tamo gdje centar za socijalni rad, škola, omladinska organizacija, sportski radnici u društvima itd. imaju volje i mogućnosti da se angažiraju za maloljetnika koji je izvršio krivično djelo, bit će manje potrebno korekciju njegovog odgoja realizirati mjerama predviđenim krivičnim zakonom. Na takvim će područjima organ starateljstva moći češće zastupati mišljenje da prema maloljetniku ne bi trebalo pokretati pripremni postupak.

Konačno, javni tužitelj može maloljetnika u svrhu ispitivanja njegove ličnosti, u sporazumu s organom starateljstva uputiti u odgovarajuću ustanovu. Ova odredba čl. 468. st. 2. preuzetog ZKP- a nije dovoljno precizna. Strogo uzevši, prema izrazu "uputiti" javni tužilac trebao bi donijeti rješenje kojim se maloljetnika upućuje u neku ustanovu u svrhu ispitivanja ličnosti, što javni tužitelj niti čini, niti može činiti. Ono što faktički javni tužitelj čini i može činiti jest da predloži organu starateljstva da maloljetnika uputi u neku ustanovu radi ispitivanja njegovih osobnih svojstava. Ako maloljetnik odbije da ide u takvu ustanovu, ako na to ne pristaje roditelj maloljetnika, ili ako se time ne složi organ starateljstva koji snosi

troškove smještaja i opservacije, javni tužitelj nema mogućnosti da na tome inzistira.

Prema tekstu čl. 468. ZKP-a ne predviđa se da bi javni tužitelj morao prikupljati bilo kakvu informaciju u slučaju kad je u dilemi da li da donese odluku da prema maloljetniku koji se već nalazi na izvršenju kazne ili odgojne mjere ne pokrene postupak. To je utoliko razumljivo što ocjena javnog tužitelja ovdje ne ovisi "o osobnim svojstvima i prijašnjem životu maloljetnika", već, kao što je naprijed istaknuto, prvenstveno o procjeni odnosa težine djela, s jedne, i kazne odnosno odgojne mjere koja je u toku, s druge strane. Postavlja se, međutim, pitanje da li bi unatoč takvom načelnom stavu zakonodavca javnom tužitelju ipak bilo značajno da raspolaže informacijom o toku izvršenja odgojne mjere, ponašanju maloljetnika tokom tretmana i izgledima za njegovu resocijalizaciju.

Prije svega, postoji mogućnost nerazmjera težine drugog krivičnog djela, s jedne i izrečene kazne i odgojne mjere, s druge strane.

Pri tome je irelevantno koji je pravac tog nerazmjera, tj. da li je novo krivično djelo nerazmjerno teško u odnosu na sankciju koja se nad maloljetnikom izvršava (npr. razbojstvo u odnosu na disciplinski centar), ili je novo djelo nerazmjerno lako u odnosu na veličinu kazne ili vrstu odgojne mjere koja je u toku. U oba slučaja jače izraženog nerazmjera odluka javnog tužitelja, u prvom slučaju da pokrene, a u drugom da ne pokrene postupak, toliko je snažno determinirana odnosom između novog djela i sankcije u toku, da dodatne informacije bilo kakve prirode ili opsega ne bi utjecale na odluku. Ostaju nam, prema tome, slučajevi u kojima ne postoje takvi nerazmjeri između novog djela i sankcije koja je u toku, a takvih će slučajeva najvjerojatnije biti najviše. Da bi se u tim slučajevima javni tužitelj mogao odlučiti da li da prema maloljetniku pokrene postupak bit će mu potrebne informacije o toku izvršenja odgojne mjere prema malo-

ljetniku. Ako, naime, informacija organa ili ustanove koja izvršava odgojnu mjeru upućuje na zaključak da se i kaznom, odnosno odgojnom mjerom koja je u toku predvidivo mogu realizirati kriminalno-pedagoške svrhe, bit će to odličan doprinos stavu javnog tužitelja da donese odluku o nepokretanju postupka. Ako pak izvještaj o toku izvršenja odgojne mjere ne daje dovoljno nade da će biti postignuti očekivani rezultati tretmana, javni tužitelj će najvjerovatnije pokrenuti postupak. To još ne znači da taj postupak mora završiti izricanjem nove kazne ili druge odgojne mjere, jer i sam njegov tok može na odgovarajući način utjecati na maloljetnika da promjeni svoje ponašanje za vrijeme izvršenja odgojne mjere koja je u toku.

Ako se, a to nije rijedak slučaj, radi o povratniku tj. maloljetniku kojemu je već izrečena neka sankcija koja se upravo izvršava, javni tužitelj će kod odluke povodom prijave donijeti rješenje o odbačaju prijave oslonom na ovlaštenje koje proizlazi iz čl. 468. st. 3. preuzetog ZKP-a. Za ostale maloljetne počinitelje tog delikta važi načelo legaliteta, postupak se mora pokrenuti i u slučajevima kad je ocijenjeno da ne bi bilo neophodno izricati odgojnu mjeru, pa stoga u relativno nešto većoj mjeri dolazi do obustave postupka po dovršenom pripremnom postupku.

3.2. Razlozi odbačaja

U tabeli 3 promatramo učešće pojedinih razloga odbačaja prijave protiv maloljetnika u ukupnoj masi maloljetnika za koje su javni tužitelji u Hrvatskoj u razdoblju od 1984. do 1990. godine donijeli rješenje o odbačaju prijave.

Promatramo slijedeće razloge za donošenje rješenja o odbačaju prijave:

- Prijavljeno djelo nema obilježja krivičnog djela ("nema djela"),

- U prijavljenom ponašanju postoje formalno obilježja nekog krivičnog djela, ali je ono

neznatne društvene opasnosti zbog malog značaja i odsustva štetnih posljedica ("neznatna opasnost"),

- Za delinkventno ponašanje koje se prijavom maloljetniku stavlja na teret nema u prijavi dovoljno činjeničnih navoda koji bi ukazivali na dovoljno osnovanu sumnju da je prijavljeni maloljetnik počinitelj tog krivičnog djela ("nema dokaza"),

- javni tužitelj je primjenom ovlaštenja iz člana 468. preuzetog Zakona o krivičnom postupku došao do uvjerenja da u konkretnom slučaju pokretanje pripremnog postupka ne bi bilo svrsishodno unatoč tome što iz prijave proizlazi dostatno osnovana sumnja da je maloljetnik počinio određeno krivično djelo ("razlozi svrsishodnosti"),

- do odbačaja prijave došlo je jer je, na primjer, nastupila zastara, ili je djelo obuhvaćeno amnestijom tj. pomilovanjem, ili ako postoje druge okonosti koje isključuju gonjenje ("ostali razlozi").

Inspekcijom tabele 3 možemo se uvjeriti da se nešto više od 2/3 razloga za odbačaj krivične prijave protiv maloljetnika odnosi na primjenu načela oportuniteta ("razlozi svrsishodnosti") normiranog u čl. 468. preuzetog Zakona o krivičnom postupku, slijedi razlog neznatne društvene opasnosti, ne postojanja krivičnog djela, nedostatka osnovane sumnje, a u neznatnoj mjeri "ostali razlozi".

Isključimo li odbačaj iz razloga svrsishodnosti ostaje 1296 maloljetnika za koje je prijava odbačena iz razloga navedenih u čl. 153. st. 1. preuzetog Zakona o krivičnom postupku koji važe i za punoljetne osobe. U odnosu na te maloljetnike prijava je najčešće odbačena zbog neznatne društvene opasnosti djela, dakle, primjenom čl. 8. preuzetog Krivičnog zakona (42,7%), potom jer u ponašanju koje se maloljetniku stavlja na teret nema uopće obilježja krivičnog djela (35,0%), slijede odbačaji jer nema dokaza (19,5%) i na kraju odbačaj iz ostalih razloga (2,8%).

Tabela 3

RAZLOZI ODBAČAJA PRIJAVE PROTIV MALOLJETNIKA (1948. - 1990. g.)

	Bjelovar	Dubrovnik	Gospić	Karlovac	Osijek	Pula	Rijeka	Sisak
aps. UKUPNO %	393 100	101 100	31 100	148 100	324 100	151 100	263 100	117 100
aps. NEMA DJELA %	37 9,4	7 6,9	4 12,9	25 16,9	25 7,7	21 13,9	26 9,9	8 6,8
aps. NEZ. OPASN. %	10 2,6	27 26,7	7 22,6	- -	31 9,6	11 7,3	13 4,9	16 13,7
aps. NEMADOKAZA %	19 4,8	3 3,0	- -	19 12,8	6 1,8	9 5,9	22 8,4	9 7,7
aps. RAZ. SVRSISH. %	327 83,2	64 63,4	20 64,5	103 69,6	261 80,6	99 65,6	196 74,5	84 71,8
aps. OS. RAZLOZI %	- -	- -	- -	1 0,7	1 0,3	11 7,3	6 2,3	- -

Tabele 3 - nastavak

	Sl. Požega	Split	Šibenik	Varaždin	Zadar	Zagreb	Svega
aps. UKUPNO %	231 100	1223 100	155 100	311 100	204 100	612 100	4264 100
aps. NEMA DJELA %	14 6,1	163 13,3	21 14,0	27 8,7	5 2,4	71 11,6	454 10,6
aps. NEZ. OPASN. %	22 9,5	318 26,0	29 19,0	41 13,2	4 2,0	24 3,9	553 13,0
aps. NEMADOKAZA %	7 3,0	70 5,7	17 11,0	16 5,1	11 5,4	45 7,4	253 6,0
aps. RAZ. SVRSISH. %	185 80,1	665 54,4	88 57,0	226 72,7	183 89,7	467 76,3	2968 69,6
aps. OS. RAZLOZI %	3 1,3	7 0,6	- -	1 0,3	1 0,5	5 0,8	36 0,8

Ova bi hijerarhija razloga za odbačaje upućivala na zaključak da javni tužitelji s potrebnom strogošću vode računa o ocjeni stupnja društvene opasnosti djela, te ne pokreću krivični postupak prema maloljetnicima u slučajevima kad bi prijavu i protiv punoljetne osobe odbacili oslonom na član 8. preuzetog Krivičnog zakona.

Do izvjesne mjere začuđuje visoki postotak odbačaja jer nema obilježja krivičnog djela. To bi ukazivalo na nedovoljno stručno i nepromišljeno postupanje policije koja se u pravilu javlja kao podnositelj krivičnih prijava protiv maloljetnika.

Između promatranih 14 javnih tužiteljstava postoje znatne razlike u primjeni načela oportuniteta. Odbačaj prijave oslonom na čl. 468. preuzetog Zakona o krivičnom postupku nalazimo relativno znatno više nego u ukupnom uzorku i znatno više nego kod nekih drugih javnih tužiteljstava na području Javnog tužiteljstva Zadar (89,7%), Bjelovar (83,2%), te Osijek i Slav. Požega (oko 80,0%) Znatno manje nalazimo primjenu načela oportuniteta kod Javnog tužiteljstva Split (54,4%) i Šibenik (57,0%).

Više zabrinjava znatna razlika između javnih tužiteljstava u primjeni čl. 8. preuzetog Krivičnog zakona. Tako zbog neznatne društvene opasnosti biva krivična prijava odbačena na području Javnog tužiteljstva Split (26%), Dubrovnik (26,7%) i Gospić (22,6%), relativno oko 4 puta češće nego u Puli, 6 puta češće nego u Rijeci i oko 13 puta češće nego u Zadru. Za uočene razlike nikako nema opravdanja ni u fenomenologiji kriminaliteta ni u strukturi ličnosti počinitelja. Činjenica da u 7 promatranih godina na području Javnog tužiteljstva Karlovac nema uopće odbačaja prijave protiv maloljetnika temeljem čl. 8. preuzetog Krivičnog zakona, u Zadru svega 2% i u Zagrebu 3,9%, gotovo se isključivo ima pripisati neadekvatnom odnosu kadrova na

tim područjima prema ovoj problematici.

Da bi smo utvrdili da li se razlozi za odbačaj prijave protiv maloljetnika razlikuju obzirom na vrst prijavljenih krivičnih djela stavili smo u tabeli 4 razloge odbačaja u relaciju prema 9 grupa krivičnih djela definiranih uglavnom prema glavama posebnog djela Krivičnog zakona Republike Hrvatske.

Tabela pokazuje, prije svega, da među pojedinim vrstama krivičnih djela postoje statistički značajne razlike obzirom na razloge zbog kojih je došlo do odbačaja prijave, a sudeći po Pearsonovom koeficijentu asocijacije veze su relativno dobro izražene.

Tabela se odnosi na razdoblje od 5 godina jer za kasnije godine sudska statistika nije raspolagala tim podacima. Do odbačaja prijave iz razloga oportuniteta relativno oko 3,5 puta manje nego u ukupnom uzorku dolazilo je kod maloljetnika protiv kojih je podnesena prijava radi krivičnog djela protiv dostojanstva ličnosti i morala i relativno 5 puta manje kod maloljetnika protiv kojih je podnesena prijava zbog tzv. političkih delikata. Kako se u oba slučaja radi o malim apsolutnim frekvencijama, svaki komentar bio bi isuviše hipotetičan.

Odbačaj prijave iz razloga neznatne društvene opasnosti djela vrlo je različito distribuiran u subzorcima definiranim vrstom krivičnih djela. Općenito možemo konstatirati da je relativno učešće tog razloga za odbačaj prijave u ukupnoj masi kao i kod pojedinih vrsta krivičnih djela znatno ispod očekivanog. Vrlo je vjerojatno da je ta okolnost dobrim dijelom i posljedica uočene dezorijentacije prakse u primjeni instituta neznatne društvene opasnosti i kod procjene krivičnih prijava podnesenih protiv punoljetnih osoba. Osnovano, međutim, možemo pretpostaviti da mogućnost primjene načela oportuniteta kojeg nema u postupku protiv punoljetnih

osoba, u ne malom broju slučajeva također doprinosi neustaljenosti kriterija za odbačaj prijave temeljem čl. 8. preuzetog krivičnog zakona, jer se, pokazala je praksa, među brojnim slučajevima na koje je primijenjeno načelo oportuniteta, krije neznatan broj takvih na koje bi ustvari trebalo primijeniti član 8. preuzetog Krivičnog zakona. To, naravno, nije irelevantno, jer primjena načela oportuniteta pretpostavlja da se radi o krivičnom djelu za čije je izvršenje maloljetnik osnovano sumnjiv i koje ima dostatan intenzitet društvene opasnosti. Naprotiv, kod ocjene neznatne društvene opasnosti radi se o konstataciji da maloljetnikovo ponašanje nema sva obilježja krivičnog djela.

Relativno učešće razloga za odbačaj prijave protiv maloljetnika jer nema

dokaza (ustvari dovoljan intenzitet sumnje) u ukupnoj masi odbačenih prijava za pojedine vrste krivičnih djela prije svega je indikator, kako kvalitete rada organa detekcije, uglavnom policije, a potom i strogosti kriterija javnih tužitelja.

Ovako promatrano, prije svega, upadljiv je vrlo visok postotak odbačaja jer "nema djela" kod tzv. političkih delikata (71,4%), potom kod "seksualnih delikata" (53,3%), a nakon toga i kod krivičnih djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti javnog prometa. Vrijedno je uočiti u kolikoj mjeri je policija u ponašanju maloljetnika vidjela politički delikt iako ga uopće nije bilo, što na svojevrsan način odražava model mišljenja i općeg usmjerenja specijalnih organa detekcije.

Tabela 4
ODBAČAJ PRIJAVE PROTIV MALOLJETNIKA
(1984 - 1988. g.)

VRSTA ODLUKE	SVEGA aps. %	Života i tijela aps. %	Dostojan. ličnosti i morala aps. %	Društ. i priv. imovine aps. %	Opće sigur. ljudi aps. %
UKUPNO	2906 100	112 100	15 100	2129 100	63 100
NEMA DJELA	306 10,5	8 7,1	8 53,3	157 7,4	17 27,0
NEZNATNA OPASNOST	346 11,9	3 2,7	1 6,7	302 14,2	3 4,8
NEMA DOKAZA	176 6,1	22 19,6	3 20,0	113 5,3	4 6,3
SVRSI- SHODNOST	2078 71,5	79 70,5	3 20,0	1557 73,1	39 61,9

Tabela 4 - nastavak

RAZLOZI ODBAČAJA	Sigurn. javn. prometa aps. %	Jav. red. i prav. saobrać. aps. %	Osnova soc. san. društ. uređ. i sig. SFRJ aps. %	Drugih društ. vrijesti aps. %	Ostala kriv. djela aps. %
UKUPNO	261 100	89 100	21 100	9 100	207 100
NEMA DJELA	60 23,0	16 18,0	15 71,4	- -	25 12,1
NEZNATNA OPASNOST	11 4,2	8 9,0	- -	5 55,6	13 6,3
NEMA DOKAZA	5 1,9	10 11,2	3 14,3	- -	16 7,7
SVRSI- SHODNOST	185 70,9	55 61,8	3 14,3	4 44,4	153 74,0

W. Pearson

Q (I / J) .3032 Hi-kvadrat 307.4197

Q (J / I) .2840 Stupanj slobode 21

Q (I, J) .2936 PR-Hi-kvadrat/DF .000

3.3. Odluka po dovršenom pripremnom postupku

Iz naprijed komentiranih podataka vidjeli smo da se organi krivičnog postupka u znatnoj mjeri služe procesno-pravnim ovlaštenjem selekcije maloljetnika iz daljnjeg toka krivičnog postupka nakon što bude dovršen pripremni postupak i spis krivičnog predmeta dostavljen na odluku nadležnom javnom tužitelju. Na temelju prijedloga javnog tužitelja sudac za maloljetnike obustavlja postupak u 30% slučajeva, dakle relativno nešto malo više nego što javni tužitelj odbaci krivičnih prijava protiv maloljetnika. Da do znatnog opsega selekcije dolazi po dovršenom pripremnom postupku, unatoč tome što je javni tužitelj imao priliku da izvrši selekciju već tijekom donošenja odluke povodom prijave, u velikoj mjeri je posljedica stava zakonodavaca izraženog u članu 468. preuzetog Zakona o krivičnom postupku da je primjena načela oportuniteta u fazi odlučivanja povodom prijave moguća samo za djela sa zapriječenom kaznom do 3 godine zatvora ili novčanom kaznom.

Očito je da javni tužitelj stoga u nizu slučajeva stavlja zahtjev za pokretanje postupka vezan načelom legaliteta iako smatra da se radi o maloljetniku kojem ne bi trebalo izreći neku krivičnu sankciju. Prema praksi organa krivičnog postupka u Republici Hrvatskoj, ti organi nisu nakon dovršenog pripremnog postupka ograničeni u primjeni načela oportuniteta pri obustavi postupka za krivična djela sa zapriječenom kaznom do 3 godine zatvora ili novčanom kaznom. Uvjereni smo da je to temeljni uzrok relativno visokog postotka obustave postupka po dovršenom pripremnom postupku (o tome pobježe Žuženić, 1964.).

Podaci navedeni u tabeli 5 u cijelosti potvrđuju naprijed izneseno stanovište. U ukupnoj masi obustava postupka po dovedenom pripremnom postupku, obustava s razloga svrsishodnosti participira s oko 70%. Nema dvojbe da bi taj postotak bio znatno manji kad bi procesno-pravna norma ovlastila javnog tužitelja da odlučujući povodom prijave donese rješenje o odbačaju oslonom na načelo oportuniteta i

za djela za koja je zapriječena kazna do 5 godina zatvora.

Relativno malo učešće ostalih razloga za obustavu postupka u ukupnoj masi obustava upućivalo bi na zaključak da javni tužitelji vrlo rigorozno procjenjuju dostavljenu im prijavu ispitujući pažljivo da li nema djela, da li se radi o neznatnoj društvenoj opasnosti, razlozima koji isključuju gonjenje itd.

Izvjestne dvojbe izaziva podatak daje u 16,7% slučajeva obustavljen postupak jer nema dokaza da bi maloljetnik počinio djelo za koje je terećen, dok je iz tog razloga prijava odbačena u svega 6% slučajeva.

Ovaj bi podatak ukazivao na potrebu da javni tužitelji rigoroznije procjenjuju osnovanost prijave i da ne pokreću pripreme postupke prema maloljetnicima ako u prijavi nema dovoljno podataka koji potkrepljuju osnovanost sumnje da je maloljetnik počinio krivično djelo navedeno u prijavi.

Komparacija razloga za obustavu pripremnog postupka prema maloljetnicima na području mjesne nadležnosti 14 okružnih javnih tužiteljstva u Republici Hrvatskoj pruža nam indikatore za detekciju eventualnih slabosti ili nedosljednosti u radu organa krivičnog postupka.

Tabela 5

RAZLOZI OBUSTAVE PRIPREMNOG POSTUPKA PREMA MALOLJETNICIMA
(1984. - 1990)

RAZLOZI OBUSTAVE	Bjelovar	Dubrovnik	Gospić	Karlovac	Osijek	Pula	Rijeka	Sisak
aps. UKUPNO	491	122	26	152	916	116	368	79
%	100	100	100	100	100	100	100	100
aps. NEMADJELA	18	11	-	13	13	5	8	2
%	3,7	9,0	-	8,6	1,4	4,3	2,2	2,5
aps. NEZNATNA OPASNOST	1	11	3	4	2	1	2	8
%	0,2	9,0	11,5	2,6	0,2	1,0	0,5	10,1
aps. NEMA DOKAZA	45	37	1	18	27	23	43	5
%	9,2	30,3	3,8	11,8	2,9	19,8	11,7	6,3
aps. RAZLOZI SVRSHISHODNOSTI	414	56	10	112	813	79	300	58
%	84,3	46,0	38,5	73,7	88,8	68,1	81,5	73,5
aps. ISKLJUČ-GONJENJE	11	4	9	5	51	4	11	4
%	2,2	3,3	34,7	3,3	5,6	3,4	3,0	5,1
aps. OS. RAZLOZI	2	3	3	-	10	4	4	2
%	0,4	2,4	11,5	-	1,1	3,4	1,1	2,5

Tabela 5 - nastavak

RAZLOZI OBUSTAVE	Sl. Požega	Split	Šibenik	Varaždin	Zadar	Zagreb	Svega
aps. UKUPNO %	252 100	936 100	221 100	162 100	150 100	941 100	4932 100
aps. NEMADJELA %	4 1,6	68 7,3	7 3,2	5 3,1	1 0,7	33 3,5	188 3,8
aps. NEZNATNA OPASNOST %	- -	127 13,6	11 5,0	8 5,0	13 8,7	8 0,8	199 4,0
aps. NEMA DOKAZA %	21 8,3	282 30,1	37 16,7	48 29,6	59 39,3	176 18,7	822 16,7
aps. RAZLOZI SVR- SHISHODNOSTI %	221 87,7	423 45,2	144 65,2	94 58,0	70 46,7	653 69,4	3447 69,9
aps. ISKLJUČ- GONJENJE %	3 1,2	22 2,3	14 6,3	4 2,5	5 3,3	59 6,3	206 4,2
aps. OS. RAZLOZI %	3 1,2	14 1,5	8 3,6	3 1,8	2 1,3	12 1,3	70 1,4

Tako bi podatak da na području Javnog tužiteljstva Dubrovnik, Karlovac i Split ima relativno znatno više obustava jer nema djela, nego na drugim područjima, podatak da na području Javnog tužiteljstva Split, Sisak, Gospić i Dubrovnik ima relativno 2-3 puta više obustava zbog neznatne društvene opasnosti nego u ukupnom uzorku, podatak da na području Javnog tužiteljstva Zadar i Varaždin ima relativno znatno više obustava jer nema dokaza nego na drugim područjima, upućivao na potrebu da ova javna tužiteljstva pažljivo preispitaju rad na krivičnoj prijavi, jer postoji vjerojatnost da su u nedopustivom postotku slučajeva stavili zahtjev za pripremni postupak unatoč tome što nema djela ili što nema dovoljno osnovane sumnje da je djelo počinjeno ili što se u ponašanju koje se

maloljetniku stavlja na teret nije stekao relevantan stupanj društvene opasnosti.

Vrlo je, također, upitno, da li je vrlo visok postotak odbačaja s razloga svrsishodnosti na području Javnog tužiteljstva Bjelovar, Osijek i Rijeka, zaista rezultat toliko različite strukture kriminaliteta maloljetnika u odnosu na područje drugih javnih tužiteljstava, ili spomenuta javna tužiteljstva nisu u dovoljnoj mjeri prilikom odlučivanja povodom prijave orijentirana na korištenje ovlaštenja iz člana 468. st. 1. i 3. preuzetog Zakona o krivičnom postupku.

Ovdje se radi o fundamentalnim pitanjima politike krivičnog progona prijavljenih maloljetnika koja ima dalekosežne posljedice, kako za rad organa krivičnog postupka, tako i za maloljetnike koji su bili izloženi krivičnom progono. Ne treba posebno naglašavati da

je uočena nejednakost između pojedinih javnih tužiteljstava u tretiranju prijavljenih maloljetnika u krajnjoj liniji i pitanje legaliteta i afirmacije pravne države, koja ne bi smjela tolerirati neopravdane i znatnije razlike u postupanju. Ishod postupka prema maloljetniku opredmećen u odlukama koje donose organi krivičnog postupka mora prije svega ovisiti o opće usvojenim temeljnim kriterijima i načelima postupanja, u specifičnostima konkretnog slučaja, ali u vrlo maloj i gotovo neznatnoj mjeri o tome na kojem dijelu naše Republike i kod kojeg organa krivičnog postupka se odluka donosi.

U tabeli 6 promatramo razloge obustave pripremnog postupka prema maloljetnicima za razdoblje od 5 godina u relaciji prema 9 krivičnih djela.

Među promatranim varijablama Hi-kvadrat testom smo utvrdili statistički značajne razlike, a koeficijent asocijacije po W. Pearsonu ukazuje na relativno dobru i simetričnu povezanost.

Obustava postupka jer nema djela relativno je 7 puta više zastupljena kod maloljetnika koji su počinili krivična djela protiv dostojanstva, ličnosti i morala, oko 5 puta više kod maloljetnika koji su počinili krivična djela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja i oko 4 puta više nego u ukupnom uzorku kod maloljetnika koji su počinili tzv. politički delikt.

Obustave postupka zbog neznatne društvene opasnosti djela nema kod maloljetnika koji su počinili krivično djelo protiv života i tijela, dostojanstva ličnosti i morala, neki politički delikt ili delikt protiv drugih društvenih vrijednosti.

Relativno znatno više nego u ukupnom uzorku nalazimo obustave zbog pomanjkanja dokaza kod maloljetnika koji su počinili tzv. politički delikt, krivično djelo protiv javnog reda i pravnog saobraćaja, krivično djelo protiv dostojanstva ličnosti i morala, te krivično djelo protiv opće sigurnosti ljudi i imovine.

Tabella 6

OBUSTAVA PRIPREMNOG POSTUPKA PREMA MALOLJETNICIMA
(1984 - 1988.G.)

RAZLOZI OBUSTAVE	Svega aps. %	Života i tijela aps. %	Dostojan. ličnosti i morala aps. %	Društ. i priv. imovine aps. %	Opće sigur. ljudi aps. %
UKUPNO	3082 100	122 100	25 100	2509 100	34 100
NEMA DJELA	125 4,1	7 5,7	7 28,0	70 2,8	2 5,9
NEZNATNA OPASNOST	87 2,8	- -	- -	73 2,9	1 2,9
NEMA DOKAZA	525 17,0	14 11,5	7 28,0	411 16,4	9 26,5
SVRSI- SHODNOST	2169 70,4	83 68,0	8 32,0	1818 72,5	21 61,8
ISKLJUČENO GONJENJE	134 4,3	12 9,8	3 12,0	108 4,3	- -
OSTALI RAZLOZI	42 1,4	6 4,9	- -	29 1,2	1 2,9

Tabela 6 - nastavak

RAZLOZI OBUSTAVE	Sigurn. javn. prometa aps. %	Jav. red. i prav. saobr. aps. %	Osnova soc. san. društ. ured. i sigur. SFRJ aps. %	Drugih društ. vrijednosti aps. %	Ostala kriv. djela aps. %
UKUPNO	137 100	127 100	13 100	8 100	107 100
NEMA DJELA	9 6,6	23 18,1	2 15,4	- -	5 4,7
NEZNATNA OPASNOST	5 3,6	4 3,1	- -	- -	4 3,7
NEMA DOKAZA	15 10,9	41 32,3	7 53,8	1 12,5	20 18,7
SVRSI- SHODNOST	102 74,5	57 44,9	2 15,4	7 87,5	71 66,4
ISKLJUČENO GONJENJE	5 3,6	2 1,6	2 15,4	- -	2 1,9
OSTALI RAZLOZI	1 0,7	- -	- -	- -	5 4,7

W. Pearson

Q (I / J) .2393

Q (J / I) .2622

Q (I, J) .2508

 $\chi^2 = 217.4972$

SS = 28

PR χ^2 .0000

Obustava s razloga principa oportuniteta najviše je došla do izražaja kod maloljetnika koji su počinili krivično djelo protiv drugih društvenih djelatnosti, a znatno manje nego u ukupnom uzorku kod maloljetnika koji su počinili krivično djelo protiv dostojanstva ličnosti i morala, krivično djelo protiv javnog reda i pravnog saobraćaja i tzv. politički delikt. Ako sumiramo naprijed rečeno, možemo uočiti da je problematičnost odluka organa krivičnog postupka donesenih po dovršenom pripremnom postupku koncentrirana kod maloljetnih počinitelja krivičnih djela protiv dostojanstva ličnosti i morala, javnog reda i pravnog saobraćaja i tzv. političkih delikata.

Kod tih krivičnih djela prije svega zasluhuje pažnju relativno visok postotak obustava jer nema djela i jer nema dokaza, što bi ukazivalo na nedovoljno kritičko razmatranje podataka sadržanih u krivičnoj prijavi i eventualno olakog donošenja od-

luke o pokretanju postupka. Kritički osvrt na razloge koji uvjetuju takav stav kad se radi o počiniteljima seksualnih delikata identičan je onome kojeg smo iznijeli u komentaru podataka o odbačaju krivičnih prijava za te počinitelje krivičnih djela.

Kod krivičnih djela protiv javnog reda i tzv. političkih delikata radi se o djelima kojima je zajedničko da, svako na svoj način tangira pravni poredak, pa bi se time eventualno mogla objasniti manja spremnost javnog tužitelja da prijavu odbaci, te da si odluku i konačnu ocjenu rezervira za dovršeni pripremni postupak, unatoč tome što bi se ocjena da nema djela ili nema dokaza, odnosno da nema dovoljno osnovane sumnje mogla dostatno obrazložiti već na temelju same prijave.

4. Odluka javnog tužitelja obzirom na težinu krivičnog djela

Da bismo dobili bolji uvid u utjecaj vrste krivičnih djela iste i različite apstraktne težine

na odluku javnog tužitelja, konstruirali smo na masi maloljetnika, za koje je odluka donesena u razdoblju od 1984. do 1988. godine, 4 tabele.

U prve su tri tabele krivična djela ista, ali u svakoj slijedećoj tabeli veće apstraktne težine. Njih smo stavili u relaciju prema vrsti donesene odluke organa krivičnog postupka, dok smo u četvrtoj tabeli na isti način promatrali krivična djela različite apstraktne težine.

U tabeli 7 promatramo počiniocima krivičnih djela sa zapriječenom kaznom do 3 godine u relaciji sa odlukama javnog tužitelja.

Hi-kvadrat test pokazuje da su razlike među promatranim varijablama značajne, dok je koeficijent asocijacije osrednje izražen.

U ovoj tabeli nalaze se krivična djela za koja je javni tužitelj ovlašten da, pod određenim uvjetima predviđenim zakonom, odbaci krivičnu prijavu primjenom načela oportuniteta definiranim po čl. 468. preuzetog ZKP-a.

Uvidom u tabelu možemo odmah konstatirati da su se javni tužitelji tim ovlaštenjem koristili u različitom intenzitetu, ovisno o vrsti krivičnih djela.

Relativno više nego u ukupnom uzorku (41,7%), došlo je do primjene načela oportuniteta kod odluke povodom prijave koja je podnesena zbog krivičnog djela lake tjelesne povrede i krivičnog djela oduzimanja motornog vozila, a u znatno manjem intenzitetu kod krivičnog djela učestvovanja u tučnjavi, a naročito kod krivičnog djela nasilničkog ponašanja (svega 13,7%).

Tabela 7

ODLUKE ORGANA KRIVIČNOG POSTUPKA
MALOLJETNICI PRIJAVLJENI ZBOG KRIVIČNIH DJELA SA ZAPRIJEČENOM KAZNOM DO
3 GODINE ZATVORA
(1984. - 1988.g.)

KRIVIČNA DJELA	Ukupno		Odbačaj prijave		Obust. priprav. postupka		Prijedlog za sankciju	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Svega	1.519	100,0	634	41,7	361	23,8	524	34,5
Čl. 42. KZH Laka tjeles. povreda	118	100,0	62	52,5	24	20,3	32	27,1
Čl. 43. KZH Učestvov. u tučnj.	64	100,0	20	31,3	25	39,1	19	29,7
Čl. 136. KZH Oduz. vozila na mot. pogon	469	100,0	235	50,1	80	17,1	154	32,8
Čl. 163. KZH Ugrož. jav. prometa	539	100,0	249	46,2	129	23,9	161	29,9
Čl. 198. KZH Nasilničko ponašanje	263	100,0	36	13,7	87	33,1	140	53,2
Čl. 212. KZH Krivotvorenj. isprave	66	100,0	32	48,5	16	42,2	18	27,3

W Pearson

Q (I / J) .2435

Q (J / I) .2872

Q (I, J) .2653

HI-kvadrat 124.8687

Stupanj slobode 10

PR HI-kvadrat/DF ..0000

Očito su delikti nasilja destimulativno djelovali na javnog tužitelja za primjenom načela oportuniteta, i to manje kod krivičnog djela učestvovanja u tučnjavi, kod kojeg je neka osoba usmrćena ili teško tjelesno povrijeđena, ali znatno više kod krivičnog djela nasilničkog ponašanja. Takav kriterij javni tužitelji, međutim, nisu imali kad se radi o krivičnim djelima lake tjelesne povrede, iako se također radi o nekoj blažoj vrsti nasilja. Vjerojatno su krivično djelo učestvovanja u tučnjavi i krivično djelo nasilničkog ponašanja ocjenjeni po javnom tužitelju kao opasniji i odiozniji pojavni oblici delinkventnog ponašanja, ali je isto tako poznato da među počiniteljima tih delikata ima u većoj mjeri onih koji pokazuju veći stupanj pedagoške zapuštenosti i imaju lošiju prognozu daljnjeg ponašanja.

Obustava pripremnog postupka, općenito uzevši, uslijedila je u relativno manjoj mjeri kod počinitelja onih krivičnih djela kod kojih je javni tužitelj u većoj mjeri selekcionirao kod odluke povodom prijave, donošenjem rješenja o odbačanju prijave. Tako je na pr. kod nasilničkog ponašanja do obustave pripremnog postupka došlo relativno dva i pol puta češće nego što je prijava odbačena.

Za promatrane počinioce krivičnih djela sa zapriječenom kaznom do 3 godine, prijedlog za sankciju podnesen je približno za 1/3 počinitelja. Relativno znatno više je maloljetnika izvedeno pred sud zbog krivičnog djela nasilničkog ponašanja (53,2%), a znatno manje za počinioce krivičnog djela lake tjelesne povrede i krivotvorenja isprave (27%).

U tabeli 8 stavili smo pet različitih krivičnih djela sa zapriječenom kaznom do pet godina zatvora u odnos prema odlukama organa krivičnog postupka, tj. javnog tužiteljstva. Razlike među promatranim varijablama su statistički značajne, ali je veza među njima, sudeći po koeficijentu asocijacije, vrlo slaba.

Javni tužitelji su za oko polovicu maloljetnika iz ukupnog uzorka promatranog u ovoj tabeli, stavili prijedlog za sankciju. Selekcija

je u manjoj mjeri izvršena u trenutku odlučivanja povodom prijave, a pretežno tek po dovršenom pripremnog postupku.

Kod tri vrste krivičnih djela bitno različite prirode, tj. kod počinitelja bludnih radnji, prevare i dovođenja u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom, javni tužitelji su, u znatno manjoj mjeri (između 31 i 38%), stavili prijedlog za sankciju, nego kod počinitelja krivičnog djela krađe i krivičnog djela tjelesne povrede.

Glede počinitelja krivičnog djela bludnih radnji iz čl. 89. KZ RH i počinitelja krivičnog djela dovođenja u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom iz čl. 153. KZ RH, mišljenja smo da je relativno visok postotak neizvođenja maloljetnika pred sud u skladu s praktičnim iskustvom organa krivičnog postupka, pa i rezultatima nekih kriminoloških istraživanja po kojima počinitelji spomenutih krivičnih djela najčešće ne iziskuju izricanje sankcije. Radi se, mahom, o situacionim deliktima ili o ponašanjima, koja manje ili više, proizlaze iz prolaznih kritičnih stanja izazvanih puberalnim i adolescentnim previranjima. Moglo bi se, eventualno, prigovoriti, da bi kod počinitelja krivičnog djela bludnih radnji, sve kad se radi i o situacionom deliktu, bilo uputno disciplinskim odgojnim mjerama, već kod maloljetne osobe pridonijeti učvršćenju poštovanja prema seksualnim integritetu osoba suprotnog spola.

Drugačije je, međutim, kad se radi o počiniteljima krivičnog djela prijevare. Taj delikt pretpostavlja veći stupanj kriminalne volje i ulaganje stanovitih intelektualnih napora i domišljatosti za postizanje imovinske koristi na prevaran način. Priroda ovog delikta, prema tome, asocira na veći stupanj spremnosti da se na nedopustiv i kažnjiv način dođe do neke imovinske koristi.

Ne radi se o situacionim deliktima, niti o trenutačnim iskušenjima, već su to, najčešće, počinitelji kod kojih nalazimo već i elemente izvjesne fiksiranosti delinkventnog modela zadovoljavanja potreba. Stoga smo kritički raspoloženi

prema vrlo niskom postotku izvođenja maloljetnika pred sud, tj. visokom postotku selekcije, pogotovo nakon dovršenog pripremnog postupka kad je selekcija pretežno stvar oportuniteta.

Interesantno je promatrati intenzitet odbačaja prijave u ovoj tabeli, obzirom da se radi o djelima za koja javni tužitelj nije ovlašten primijeniti načelo oportuniteta, osim u situaciji kad se prema maloljetniku već provodi neka sankcija, što je znatno rijedi slučaj. Prema tome, ovdje se u pretežnoj mjeri radi o odbačaju krivične prijave jer u

ponašanju maloljetnika javni tužitelji nisu našli obilježja prijavljenog djela, ili je prijava ne navodi dovoljno činjenica da je maloljetnik dostatan sumnjiv da bi počinio to krivično djelo.

Odbačaj krivične prijave relativno je najmanje zastupljen kod krivičnog djela teške tjelesne povrede i krivičnog djela krađe, a relativno dva do 2,5 puta više kod krivičnog djela dovođenja u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom, kod krivičnog djela prevare i kod krivičnog djela bludnih radnji.

Tabela 8

ODLUKE ORGANA KRIVIČNOG POSTUPKA
MALOLJETNICI PRIJAVLJENI ZBOG KRIVIČNIH DJELA SA ZAPRIJEČENOM KAZNOM DO 5
GODINA ZATVORA
(1984 - 1988.g.)

KRIVIČNA DJELA	UKUPNO		Odbačaj prijave		Obust. prip. postupka		Prijedlog za sankciju	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Svega	3.689	100,0	695	18,8	1.094	29,7	1.900	51,5
Čl. 41. KZH Teška tjeles. povreda	100,0		28	13,5	67	32,4	112	54,1
Čl. 89. KZH Bludne radnje	100,0		10	34,5	8	27,6	11	37,9
Čl. 130. KZH Krađa	100,0		573	17,6	974	29,9	1.707	52,5
Čl. 142. KZH Prevare	100,0		24	38,1	19	30,2	20	31,7
Čl. 153. KZH Dovođenje u opasnost živ. i imov. opće opas. radnjom, ili sredstvom	136	100,0	60	44,1	26	19,1	50	36,8

W Pearson

Q (I / J) .1968

Q (J / I) .1386

Q (I, J) .1677

HI-kvadrat 86.1426

Stupanj slobode 8

PR HI-kvadrat/DF .0000

Relativno nizak udio odbačaja krivične prijave kod počinitelja krivičnog djela teške tjelesne povrede i krivičnog djela krađe odgovara prirodi tih delikata kod kojih su, kako opstojanost djela, tako i osnovana sumnja da ih je maloljetnik počinio, ne izazivaju veće dileme. Tjelesna povreda se utvrđuje liječničkom svjedodžbom, najčešće proizlazi iz tučnjave ili nekog drugog agresivnog akta u prisustvu većeg broja svjedoka, a kod počinitelja krivičnog djela krađe izjava data kod policije najčešće je podudarna s drugim objektivno utvrđenim činjenicama (pronalaženje ukradenih predmeta) ili s izjavama suučesnika.

Kod obustave postupka situacija se utoliko znatno mijenja što za primjenu načela oportuniteta javni tužitelj, u tom stadiju postupka, više nije ograničen apstraktnom težinom djela.

Apstrahirajući od krivičnog djela dovođenja u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom, počinitelji ostalih u ovoj tabeli promatranih delikata, bitno se razlikuju obzirom na postotak obustava pripremnog postupka.

Jedino kod počinitelja krivičnog djela dovođenja u opasnost života i imovine i opće opasnom radnjom ili sredstvom postotak obustava znatno je manji nego kod počinitelja ostalih promatranih delikata, što je vjerojatno uvjetovano vrlo rigoroznom selekcijom u trenutku odlučivanja povodom prijave, tj. visokim postotkom odbačaja krivične prijave.

Općenito, dakle, možemo reći, da kod promatranih krivičnih djela sa zapriječenom kaznom do pet godina zatvora postoje izvjesne razlike u postotoku izvođenja maloljetnika pred sud, koje su, s obzirom da je uzorak homogeniziran po apstraktnoj težini djela, po svemu sudeći, posljedica prirode nekih od promatranih delikata koji se na drugačiji način odražavaju u svijesti organa krivičnog postupka, što do stanovite mjere determinira njihovu odluku.

U tabeli 9. provjeravamo eventualne razlike između počinitelja četiri krivična djela za zapriječenom kaznom do deset godina zatvora obzirom na odluke organa krivičnog postupka. Radi se o počiniteljima krivičnog djela silovanja, teške krađe, neprijateljske propagande iz ranijeg Krivičnog zakona bivše Jugoslavije i krivičnog djela izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti, a relativno oko dva puta manje kad su počinili krivično djelo neprijateljske propagande.

U trenutku odlučivanja povodom prijave, u neznatnoj mjeri je došlo do odbačaja prijave zbog silovanja i zbog izazivanja nacionalne, rasne ili vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti, ali je zato relativno oko tri puta češće prijava odbačena protiv počinitelja neprijateljske propagande.

Daljnja selekcija uslijedila je kod odlučivanja po dovršenom pripremnom postupku i to najviše kod krivičnog djela teške krađe, a najmanje kod krivičnog djela neprijateljske propagande, obzirom da je kod počinitelja tog delikta selekcija već izvršena prilikom odluke povodom prijave.

Kako su razlike među promatranim varijablama statistički značajne, koeficijent asocijacije ukazuje na slabije izraženu i izrazito asimetričnu povezanost.

Ukupna selekcija kod krivičnih djela sa zapriječenom kaznom do deset godina zatvora neznatno je veća od selekcije krivičnih djela sa znatno nižom zapriječenom kaznom, tj. onim do pet godina zatvora. Analiza odluka javnih tužitelja pokazuje znatne razlike između promatranih krivičnih djela sa zapriječenom kaznom do deset godina zatvora, slično kao i u ranije promatranoj tabeli gdje smo imali krivična djela sa zapriječenom kaznom do pet godina zatvora, što bi upućivalo na zaključak da su javni tužitelji manje impresionirani apstraktnom težinom djela, a da na odluku koju će donijeti znatno jače utječe specifično obilježje konkretnog delikta.

Tabela 9

ODLUKE ORGANA KRIVIČNOG POSTUPKA
MALOLJETNICI PRIJAVLJENI ZBOG KRIVIČNIH DJELA SA ZAPRIJEČENOM KAZNOM DO 10
GODINA ZATVORA

KRIVIČNA DJELA	UKUPNO		Odbačaj prijave		Obust. pripr. postupka		Prijed. za sankciju	
	aps	%	aps	%	aps	%	aps	%
Svega	3.747	100,0	643	17,2	959	25,6	2.145	57,2
Čl. 83. KZH Silovanje	56	100,0	4	7,1	11	19,7	41	73,2
Čl. 131. KZH Teška krađa	3.617	100,0	618	17,1	935	25,8	2.064	57,1
Čl. 133. KZH SFRJ Neprijatelj. propaganda	36	100,0	20	55,6	5	13,9	11	30,5
Čl. 134. KZH Izaziv. nacion., ras i vjer. mržnje, razdora i netrpelj.	38	100,0	1	2,6	8	21,1	29	76,3

W Pearson

Q (I / J) .2488

Q (J / I) .1102

Q (I, J) .1795

HI-kvadrat 51.3973

Stupanj slobode 6

PR HI-kvadrat/DF ..0000

Usporedbom postotaka maloljetnika za koje je javni tužitelj u ukupnom uzorku naprijed promatranih tabela stavio prijedlog za izricanje sankcije prema maloljetniku, možemo konstatirati da je selekcija najintenzivnija kod počinitelja promatranih krivičnih djela za koje je zapriječena kazna do tri godine zatvora (65,5%) znatno manja kod počinitelja promatranih krivičnih djela za koja je zapriječena kazna zatvora do 10 godina (42,8%). Pritom je zanimljivo uočiti da je razlika u intenzitetu selekcije između maloljetnika koji su počinili kriv. djelo sa zapriječenom kaznom do pet godina zatvora i maloljetnika koji su počinili znatno teža krivična djela tj. takva za koja je zapriječena kazna do 10 godina zatvora znatno manja, nego što bi to mogli očekivati obzirom na razlike u apstraktnoj težini počinjenih krivičnih djela.

U tabeli 10 stavili smo za razdoblje od pet godina odluke organa krivičnog postupka prema maloljetnicima u relaciju prema osam

različitih krivičnih djela, vodeći pritom računa da obuhvatimo krivična djela sa različitim visinom zapriječene kazne koja se, međutim, odnose na pretežni dio fenomenologije maloljetničke delinkvencije. Apstraktna težina djela kreće se od djela sa zapriječenom kaznom do 6 mjeseci zatvora do djela sa zapriječenom kaznom do 12 godina zatvora.

Po svemu sudeći apstraktna težina promatranih krivičnih djela relativno dobro diskriminira intenzitet selekcije maloljetnika u krivičnom postupku definiran promatranim odlukama organa krivičnog postupka.

Razlike među promatranim varijablama statistički su značajne, a koeficijent asocijacije upućuje na osrednju povezanost.

Inspekcija tabele pokazuje, prije svega, kako s apstraktnom težinom djela raste postotak prijedloga za sankciju, tj. smanjuje se selekcija putem odbačaja prijave ili obus-

tave pripremnog postupka. Relativno oko dva puta veća selekcija nego u ukupnom uzorku uočena je kod krivičnih djela sitne krađe i šumske krađe, gdje je, na primjer, kazna do šest mjeseci zatvora, nešto manja selekcija kad se radi o krivičnom djelu oštećenja tuđe stvari sa zapriječenom kaz-

nom do 1 godine zatvora, još manja kad se radi o krivičnom djelu oduzimanja vozila na motorni pogon sa zapriječenom kaznom do 3 godine zatvora, a s krivičnim djelima krađe, potom teške krađe, a naročito s krivičnim djelom razbojništva, selekcija je manja nego što je u ukupnom uzorku.

Tabela 10

ODLUKE ORGANA KRIVIČNOG POSTUPKA
MALOLJETNICI PRIJAVLJENI ZBOG KRIVIČNIH DJELA RAZLIČITE VISINE ZAPRIJEČENE
KAZNE
(1984. - 1988. g.)

KRIVIČNA DJELA	UKUPNO		Odbačaj Prijave		Obustava prip. post.		Prijedlog za sankciju	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Svega	9059	100,0	2080	23,0	2424	26,7	4555	50,3
Čl. 144. KZ RH sit. dj. krađe, utaje ili prev. (do 6 mj. zat)	633	100,0	284	44,9	168	26,5	181	28,6
Čl. 126. KZ RH Šumska krađa (do 6 mj. zat)	67	100,0	30	44,8	20	29,8	17	25,4
Čl. 137. KZ RH Oštećenje tuđe stv. (do 1 g. zat)	724	100,0	301	41,6	195	26,9	228	31,5
Čl. 136. KZ RH Oduz. vozila na mot. pogon (do 3 g. zatvora)	469	100,0	235	50,1	80	17,1	154	32,8
Čl. 130. KZ RH krađa (od 3 mj. do 5 g. zatvora)	3254	100,0	573	17,6	974	29,9	1707	52,5
Čl. 142. KZ RH prev. (od 3 mj. do 5 g. zatvora)	63	100,0	24	38,1	19	30,2	20	31,7
Čl. 131. KZ RH Teška krađa (od 1 do 10 g. zatvora)	3617	100,0	618	17,1	935	25,8	2064	57,1
Čl. 132. KZ RH Razbojništvo (od 1 do 12 g. zatvora)	232	100,0	15	6,5	33	14,2	184	79,3

W Pearson

Q (I / J) .2388

Q (J / I) .2807

Q (I, J) .2597

HI-kvadrat 804.7403

Stupanj slobode 14

PR HI-kvadrat/DF .0000

Nema dvojbe da pored apstraktne težine djela i priroda određenog krivičnog djela utječe na odluku javnog tužitelja o izvođenju maloljetnika pred sud. Pogotovo u slučajevima kad se iz određenih modaliteta delinkventnog ponašanja (kao što je to nesumnjivo slučaj kod razbojstva) mogu izvoditi zaključci i u odnosu na ličnost maloljetnika i njegovu spremnost da i ubuduće vrši krivična djela. Unatoč svemu ostaje, međutim, sumnja da težina djela izražena u zapriječenoj kazni ima znatno veći utjecaj na odluku organa krivičnog postupka nego što bi to po intenciji zakonodavca smjelo biti.

Do istih zaključaka dolazimo uspoređujući odbačaj prijave ili obustavu pripremnog postupka između pojedinih u tabeli promatranih krivičnih djela različite visine zapriječene kazne. Ta zavisnost odluke o apstraktnoj težini djela više je izražena kod odbačaja prijave, jer je primjena načela oportuniteta ograničena na djela sa zapriječenom kaznom do tri godine, nego kod obustave pripremnog postupka gdje takvog ograničenja za primjenu načela oportuniteta nema.

5. ODLUKA VIJEĆA ZA MALOLJETNIKE

Nakon dovršenog pripremnog postupka može postupak prema maloljetniku prijeći u slijedeću fazu koju Zakon o krivičnom postupku naziva "postupak pred vijećem za maloljetnike". U tom odjeljku normiran je, u čl. 480. do čl. 486. Zakona o krivičnom postupku, postupak o sjednici vijeća za maloljetnike, o glavnoj raspravi, te donošenje i objavljivanje odluka. Da li će nakon pripremnog postupka prijeći postupak prema maloljetniku u slijedeći stadij "postupka pred vijećem za maloljetnike", ne ovisi samo o ovlaštenom tužitelju, kao što je to slučaj u postupku protiv punoljetne osobe, već i o sucu za maloljetnike nadležnog suda, odnosno vijeću za maloljetnike višeg suda. Postupak prema maloljetniku prijeći će u fazu "postupka pred vijećem za maloljetnike" u svakom slučaju kad javni tužitelj u tom

smjeru dade inicijativu u obliku prijedloga za izricanje odgojone mjere ili kazne maloljetničkog zatvora. Specifičnost je postupka prema maloljetniku da on po dovršenom pripremnom postupku može prijeći u stadij "postupka pred vijećem za maloljetnike" i kad javni tužitelj predlaže obustavu postupka, ako vijeće za maloljetnike višeg suda na inicijativu suca za maloljetnike nadležnog suda donese takvu odluku, kao i kad se postupak vodio bez zahtjeva javnog tužitelja (čl. 469. Zakona o krivičnom postupku), (vidi Perić, 1983., str. XIV + 356.).

5.1. Obustava pred vijećem za maloljetnike

Rješenje o obustavi postupka (čl. 485. st. 2. Zakona o krivičnom postupku) vijeće će donijeti u tri slučaja. Do obustave postupka doći će u slučajevima kad su se stekli uvjeti slijedom kojih bi, da se radi o punoljetnoj osobi sud morao donijeti presudu kojom se optužba odbija. Ti su uvjeti navedeni u čl. 349. Zakona o krivičnom postupku, ali za maloljetne osobe dolaze u obzir samo uvjeti navedeno pod toč. 4. do 6. toga člana, a ne i okolnosti navedene pod toč. 1. i 2. Ako, naime, "za presuđenje sud nije stvarno nadležan", donijet će rješenje o ustupanju predmeta "nadležnom vijeću za maloljetnike višeg suda")čl. 485. st. 5. Zakona o krivičnom postupku), a ako nema "zahtjeva ovlaštenog tužitelja" koji u postupku prema maloljetniku može biti samo javni tužitelj, također nije ostvaren uvjet za obustavu postupka, jer vijeće za maloljetnike može maloljetniku izreći odgojnu mjeru i "ako je javni tužitelj odustao od prijedloga" (čl. 485. st. 2. Zakona o krivičnom postupku). Prema tome će vijeće za maloljetnike rješenjem obustaviti postupak samo iz razloga navedenih u čl. 349. st. 1. tč. 4, tj. "ako nije bilo potrebnog odobrenja ili ako je nadležni državni organ odustao od odobrenja", iz razloga navedenih u toč. 5. tog člana, tj. ako je predmet već res iudicata, kao i iz razloga navedenih u toč. 6, ako u odnosu na maloljetnika predloži akt amnestije odnosno pomilovanja "ili se krivično gonjenje ne može preduzeti zbog zastare ili ako postoje druge okolnosti koje

isključuju krivično gonjenje".

Do obustave postupka doći će i ako su se kod maloljetnika stekli uvjeti i okolnosti prema kojima bi, da se radi o punoljetnoj osobi, sud morao donijeti presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe. To su slučajevi kad se ne može utvrditi da je ponašanje koje se maloljetniku stavlja na teret krivično djelo, ili slučajevi u kojima su utvrđene "okolnosti koje isključuju krivičnu odgovornost", ili ako nije dokazano da je maloljetnik počinio djelo za koje ga se tereti (čl. 350. Zakona o krivičnom postupku). Tako se, na primjer, može raditi o okolnostima koje upućuju na zaključak da maloljetnik krivično-pravnu posljedicu nije ostvario samo s nehatom, a radi se o krivičnom djelu koje može biti izvršeno samo s umišljajem. U takvim slučajevima donijet će se rješenje o obustavi postupka u smislu čl. 350. st. 1. tč. 2, jer postoje "okolnosti koje isključuju krivičnu odgovornost".

Vijeće za maloljetnike crpi iz čl. 485. st. 2. Zakona o krivičnom postupku ovlaštenje da donese rješenje o obustavi postupka prema maloljetniku i u slučaju kad ustanovi da je zaista počinio krivično djelo, ali da nije svrsishodno izreći maloljetniku ni kaznu ni odgojnu mjeru. Radi se o ovlaštenju primjene principa oportuniteta na maloljetnike za koje je javni tužitelj stavio prijedlog za izricanje odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora. U primjeni principa oportuniteta vijeće za maloljetnike nije ograničeno apstraktnom težinom krivičnog djela. Vijeća za maloljetnike općinskih i okružnih sudova na području Republike Hrvatske donose iz godine u godinu u sve većem broju slučajeva rješenja o obustavi postupka zbog oportuniteta. Znatno porast obustava od strane vijeća za maloljetnike zbog oportuniteta bilježimo i apsolutno, a ne samo relativno. Ne raspoložemo za sada dovoljno egzaktnim podacima da bismo mogli s većim stupnjem vjerojatnosti ukazati na razloge takvog stanja, ali bi se iz nekih indicija

moglo nazrijeti da je navedeni apsolutni i relativni porast obustava postupka zbog oportuniteta po vijećima za maloljetnike u izvjesnoj mjeri posljedica skeptičnog odnosa suca prema rezultatima izvršenja odgojnih mjera i kazne maloljetničkog zatvora.

Sigurno je, međutim, da je stanoviti postotak odluka o obustavi postupka od strane vijeća za maloljetnike bio posljedica stava zakonodavca da se punoljetne osobe za krivično djelo koje je učinila kao stariji maloljetnik mogla izreći samo odgojna mjera upućivanja u odgoj-nopravni dom ili kazna maloljetničkog zatvora. Kako iz podataka koje smo već iznijeli proizlazi da krivični postupak traje sve duže, sud je zbog toga sve češće dolazio u poziciju da sudi punoljetnim osobama samo je u manjem broju slučajeva bilo indicirano izricanje jedne od dviju navedenih sankcija, dok je za ostale osobe trebao donijeti odluku o obustavi postupka.

Da bi izbjegle slučajne oscilacije iz godine u godinu koje ne moraju biti karakteristične za analizu odluka nekog javnog tužiteljstva, to u tabeli 11 promatramo odluku vijeća o obustavi postupka na ukupnoj masi odluka donesenih u razdoblju od 1984. do 1988. god.

U promatranom petogodišnjem razdoblju selekcija od strane vijeća za maloljetnike, dakle unatoč prijedlogu javnog tužitelja da maloljetniku bude izrečena neka sankcija, zahvaća gotovo 1/4 svih pred sud izvedenih maloljetnika. Nema dvojbe da se radi o relativno visokom postotku obustave postupka.

Interesantno je, međutim, da između područja mjesne nadležnosti 14 javnih tužiteljstava u Republici Hrvatskoj postoje izuzetno krupne razlike u intenzitetu selekcije od strane vijeća za maloljetnike.

Vijeće za maloljetnike u Sisku obustavlja krivični postupak za više od polovicu maloljetnika izvedenih pred sud, u Bjelovaru za 42,3% maloljetnika, u Slavonskoj Požegi za 38% i u Puli za 34,3%.

Tabela 11
 OBUSTAVA PO VIJEĆU ZA MALOLJETNIKE
 (1984 - 1988.g.)

TERITORIJ	UKUPNO aps. %	OBUSTAVA aps. %
HRVATSKA	9212 100,0	2205 23,9
BJELOVAR	978 100,0	414 42,3
DUBROVNIK	130 100,0	10 7,7
GOSPIĆ	129 100,0	33 25,6
KARLOVAC	259 100,0	2 0,8
OSIJEK	1193 100,0	162 13,6
PULA	402 100,0	138 34,3
RIJEKA	545 100,0	103 18,9

TERITORIJ	UKUPNO aps. %	OBUSTAVA aps. %
SISAK	214 100,0	112 52,3
POŽEGA	517 100,0	197 38,1
SPLIT	1284 100,0	350 27,3
ŠIBENIK	296 100,0	37 12,5
VARAŽDIN	608 100,0	93 15,3
ZADAR	495 100,0	74 14,9
ZAGREB	2162 100,0	480 22,2

Naprotiv, vijeće za maloljetnike u Karlovcu ne obustavlja postupak niti za jedan posto pred sud izvedenih maloljetnika, vijeće u Dubrovniku to čini za svega 7,7% maloljetnika, u Šibeniku za 12,5%, u Zadru za 14,9%, te u Varaždinu za 15,3%.

Uvidom u prethodne tabele možemo se uvjeriti da vrlo visok ili vrlo nizak postotak obustave po vijeću za maloljetnike nije uvjetovan znatno većom, odnosno znatno manjom selekcijom u trenutku odlučivanja povodom prijave ili po dovršenom pripremnom postupku. Nemoguće je, uočene razlike u selekciji maloljetnika po vijeću suda, objasniti tolikim razlikama u strukturi kriminaliteta, u ličnosti ili obiteljskim prilikama maloljetnika, pa nam je stoga bliska pretpostavka da se radi o subjektivnim kriterijima koji proizvode uočene razlike kao posljedicu različitog shvaćanja svrhe i funkcija sankcija predviđenih za maloljetnike. Ova neusklađenost, prije svega organizacione i kadrovske prirode, trebala bi

ustupiti mjesto adekvatnijim kriterijima donošenja odluka o obustavi krivičnog postupka po vijeću za maloljetnike, kod kojih bi eventualne razlike bile utemeljene na kriminalnopolitičkim realitetima.

5.2. Odluka o sankciji

U krivičnom zakonu je za svako krivično djelo predviđen kazneni okvir, u granicama kojega sud treba odmjeriti kaznu za konkretno djelo. U načelu sud pri odmjeravanju kazne u konkretnom slučaju mora težiti da vrsta i visina kazne budu proporcionalne težini djela i stupnju krivične odgovornosti počinitelja.

U tim okvirima sud mora naći prostora za zadovoljavanje ostalih svrha kažnjavnja. Kada se, međutim, radi o maloljetniku, tada kazna zapriječena za učinjeno krivično djelo svakako gubi na svom značaju pri izboru adekvatne sankcije, a u prvom planu su svojstva ličnosti maloljetnika, njegov raniji život, porodične prilike i drugi podaci važni

za ocjenu njegovog pedagoškog statusa. Iako, prema tome, težina i okolnosti pod kojima je djelo učinjeno nisu relevantni faktori za izbor odgojne mjere, ipak je težište nesumnjivo na obilježjima vezanim uz ličnost maloljetnika i sredine u kojoj živi. U pravilu, treba izabrati onu sankciju koja je u skladu s podacima o ličnosti maloljetnika i u sredini u kojoj živi obećava najveći mogući uspjeh u resocijalizaciji. To, međutim, znači da vijeće za maloljetnike nekog suda mora, nakon što utvrdi osnovne faktore koji determiniraju delinkventno ponašanje maloljetnika, dati i projekciju njegovog budućeg ponašanja pod pretpostavkom primjene određene odgojne mjere. Zahtijeva se, dakle, da prognoza budućeg ponašanja maloljetnika (kriminološka prognoza) bude u neku ruku temelj za izbor odgojne mjere. Prema tekstu zakona sud mora prije svega utvrditi da li se svrhe preodgoja mogu postići kratkotrajnim mjerama odgojnog utjecaja, potom da li se odgoj i preodgoj maloljetnika može postići u sredini u kojoj živi, ili ga iz te sredine treba izdvojiti. Ne ulazeći na ovom mjestu detaljnije u kompleksan program kriminološke prognoze kao metode za izbor sankcije prema maloljetniku, želimo naglasiti da ta prognoza, čak ni na intuitivnoj razini, na kojoj ona u nas najčešće počiva, nije moguća bez adekvatno educiranih kadrova i njihove dinamične suradnje s drugim stručnjacima. Težište kriterija za izbor odgojne mjere nedvosmisleno je na osobnim svojstvima, predživotu i porodičnim prilikama maloljetnika, ali se spominje i "težina djela". Ovi kriteriji za izbor odgojne mjere moraju se interpretirati u neposrednoj vezi sa svrhom odgojnih mjera kako je ona definirana u čl. 74. Krivičnog zakona bivše SFRJ a u vezi s kriterijima navedenim za svaku vrstu odgojne mjere u čl. 75. istog krivičnog zakona, kao i u vezi s kriterijima koji su detaljnije razrađeni u Krivičnom zakonu Republike Hrvatske za svaku odgojnu mjeru (Prvan, 1970.).

Da bi sudovi mogli pri izboru odgojne mjere

na adekvatan način voditi računa o osobnim svojstvima, ranijem životu, školovanju, ponašanju i porodičnim prilikama maloljetnika, oni prije svega moraju za te okolnosti znati. Ako o njima nemaju dostatna, ili imaju kriva saznanja, tada ti kriteriji neće imati funkciju koju im zakonodavac pripisuje. Nužno je, također, da kadrovi koji u organima krivičnog postupka biraju odgojne mjere, imaju takvu edukaciju da na temelju raspoloživih informacija o osobnim i porodičnim prilikama maloljetnika mogu izvesti pravilne zaključke prilikom izbora adekvatne mjere. Konačno, da bi se iz raspoloživih podataka o osobnim i porodičnim prilikama na kojima je težište pri izboru odgojne mjere, mogle izvući adekvatne konzekvencije, mora registar odgojnih mjera predviđen krivičnim zakonom i realno postojati, tj. moraju postojati organizacije, kadrovi i sredstva za izvršenje odgojnih mjera. Razumljivo je, naime, da sudovi nikako nisu skloni izreći odgojne mjere, unatoč tome što osobne i porodične prilike maloljetnika i okolnosti izvršenja djela na njih upućuju, ako nema dovoljno nade da će izrečena odgojna mjera biti adekvatno izvršena.

Težina i okolnost izvršenja krivičnog djela ima nešto veće značenje nego što bi se iz propisa o izboru odgojne mjere moglo zaključiti. Za izricanje odgojne mjere upućivanja u dom za preodgoj navodi se da će sud "osobito uzeti u obzir težinu i prirodu učinjenog djela". Težina izvršenog krivičnog djela značajna je u smislu čl. 8. preuzetog krivičnog zakona i sud ocjeni da li će se punoljetne osobe suditi za krivično djelo koje je učinila prije 18-te godine života, a Zakon o krivičnom postupku primjenu principa oportuniteta također ograničava na krivična djela samo određene apstraktne težine. Iz do sada rečenog proizlazi bi da je uloga krivičnog djela kao takvog, dakle, neovisno o njegovom eventualnom simptomatskom značaju za ocjenu ličnosti, važnija nego što bi se u prvi mah moglo zaključiti. Mišljenja smo da postoje ozbiljni pravni, kriminalnopolitički, pa i kriminal-

nopedagoški razlozi, da se i pred znatnog uvažavanja osobnih svojstava počinitelja, ranijeg života, te sredine u kojoj živi, ne zanemari priroda, težina i opseg kriminalne djelatnosti (tako i Schaffstein, 1958.).

U tabeli 12 promatramo, u razdoblju od osam godina, strukturu sankcija izrečenih maloljetnicima.

Karakterističan je za promatrano razdoblje kontinuirani i relativno intenzivni pad postotnog udjela odgojne mjere sudskog ukora u ukupnoj masi izrečenih sankcija maloljetnicima. Izuzetno visok udio ukora, u raz-

doblju od 1983. do 1987. god, ne može se objasniti strukturom kriminaliteta maloljetnika. Koliko nam je poznato, relativno visok udio povratnika među maloljetnim delinkventima, kao i počinitelja težih delikata, nikako nije opravdan za tako intenzivnu primjenu odgojne mjere koja u sebi ne sadržava nikakav tretman usmjeren na promjenu ličnosti i ponašanja maloljetnika. Unatoč tome što je udio odgojne mjere ukora među sankcijama izrečenim maloljetnicima pao u 1990. god. u odnosu na 1983. god. za oko 11%, ne možemo s uočenim stanjem još uvijek biti zadovoljni.

Tabela 12

OSUĐENE MALOLJETNE OSOBE PREMA IZREČENIM KRIVIČNIM SANKCIJAMA
(1983 - 1990. g.)

SANKCIJA	1983.		1984.		1985.		1986.	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
UKUPNO	1560	100,0	1531	100,0	1493	100,0	1335	100,0
Sudski ukor	628	40,3	627	41,0	514	34,4	478	35,8
Upućivanje u disciplins. centar	109	7,0	65	4,2	69	4,6	85	6,4
Pojačana briga i nadzor (PBIN)	620	39,7	617	40,3	600	40,2	497	37,2
PBIN uz dnevni boravak u odg. ustanovi	-	-	-	-	-	-	46	3,4
Upućivanje u odgojnu ustanovu	104	6,7	80	5,2	126	8,4	123	9,2
Upućivanje u dom za preodgoj	85	5,4	98	6,4	165	11,1	91	6,8
Upućivanje u poseb. odgojnu ustanovu	5	0,3	35	2,3	9	0,6	7	0,5
Maloljetnički zatvor	9	0,6	9	0,6	10	0,7	8	0,6

Tabela 12 - nastavak

SANKCIJA	1987.		1988.		1989.		1990.	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
UKUPNO	1542	100,0	1162	100,0	1120	100,0	1101	100,0
Sudski ukor	590	38,3	376	32,4	361	32,2	322	29,2
Upućivanje u disciplins. centar	102	6,6	114	9,8	105	9,4	118	10,7
Pojačana briga i nadzor (PBIN)	501	32,5	399	34,3	414	37,0	435	39,5
PBIN uz dnevni boravak u odg. ustanovi	71	4,6	51	4,4	45	4,0	55	5,0
Upućivanje u odgojnu ustanovu	151	5,8	128	11,0	126	11,3	110	10,0
Upućivanje u dom za preodgoj	88	5,7	69	5,9	49	4,4	46	4,2
Upućivanje u poseb. odgojnu ustanovu	20	1,3	18	1,5	11	1,0	9	0,8
Maloljetnički zatvor	17	1,1	7	0,6	9	0,8	6	0,5

Ne zadovoljava ni nizak postotak odgojne mjere upućivanja u disciplinski centar, iako je tijekom promatranog razdoblja došlo do izvjesnog intenziviranja primjene ove sankcije. Raznovrsni modaliteti izvršenja ove odgojne mjere i mogućnost njenog povezivanja s drugim odgojnim mjerama čini je vrlo podesebnom za postizanje odgovarajućih odgojnih svrha u velikom broju slučajeva. Nesklonost prakse ovoj sankciji i odsustvo organizacionih uvjeta za njeno izvršenje na nekim područjima Republike Hrvatske, podjednako su odgovorni za nizak postotak njene primjene. Pored odgojne mjere ukora, koja ne sadrži nikakav tretman centralna odgojna mjera, u praksi sudova, je odgojna mjera pojačane brige i nadzora. Suviše se malo, međutim, koristi izricanje ove mjere uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi, iako se radi o odgojnoj mjeri velikog radijusa pedagoškog djelovanja i znatnih mogućnosti.

Kod odgojne mjere upućivanja u odgojnu ustanovu i dom za preodgoj, možemo također uočiti stanovitu stagnaciju, koja se samo manjim dijelom može objasniti početkom izricanja

pojačane brige i nadzora uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi. Prije bi se radilo, s jedne strane, o financijskim teškoćama centara za socijalni rad, koji stoga inzistiraju na izvanzavodskim sankcijama, a s druge strane o izvjesnom padu povjerenja organa krivičnog postupka u pedagošku efikasnost zavoda obzirom na njihove organizacione i kadrovske mogućnosti.

Distribucija sankcija koje su vijeća za maloljetnika izrekla maloljetnicima u razdoblju od 1984. do 1988. god, po teritoriju okružnih sudova, pokazuje znatne razlike izražene u tabeli 13.

Pozitivna je činjenica da se kazna maloljetničkog zatvora suglasno vrlo strogim zakonskim kriterijima, izriče vrlo rijetko. Odstupanja u tom pogledu uočavamo kod vijeća za maloljetnike u Karlovcu i u Puli, gdje ova sankcija participira među svim izrečenim sankcijama relativno oko 5 do 6 puta više nego u ukupnoj masi.

Odgojna mjera ukora relativno se najčešće izriče kod vijeća za maloljetnike u Šibeniku, Slavnonskoj Požezi, Gospiću i Dubrovniku, a najmanje kod suda u Puli, Sisku i Zagrebu.

Tabela 13
ODLUKA VIJEĆA ZA MALOLJETNIKE VRST SANKCIJE
(1984 - 1988)

TERITORIJ aps %	Svega	Ukor	Discip. centar	PBIN	PBIN uz dnev. bor.	Odgoj. dom	Dom za preogoj	Posebna odgoj. ustanova	Mlt. zatvor
Hrvatska	7007 100	2608 37,2	410 5,8	2634 37,6	146 2,1	606 8,6	482 6,9	83 1,2	38 0,5
Bjelovar	564 100	236 41,8	16 2,8	177 31,4	1 0,2	68 12,1	46 8,2	19 3,4	1 0,2
Dubrovnik	120 100	64 53,3	2 1,7	43 35,8	- -	6 5,0	3 2,5	1 0,8	1 0,8
Gospić	96 100	52 54,2	1 1,0	31 32,3	- -	3 3,1	7 7,3	1 1,0	1 1,0
Karlovac	257 100	101 39,3	29 11,3	64 24,9	13 5,1	20 7,8	15 5,8	7 2,7	8 3,1
Osijek	1031 100	439 42,6	58 5,6	361 35,0	10 1,0	61 5,9	88 8,5	12 1,2	2 0,2
Pula	264 100	61 23,1	8 3,0	133 50,4	4 1,5	34 12,9	14 5,3	3 1,1	7 2,7
Rijeka	442 100	198 44,8	36 8,1	135 30,5	9 2,0	31 7,0	28 6,3	1 0,2	4 0,9
Sisak	102 100	27 26,5	- -	55 54,0	- -	7 6,9	12 11,8	- -	1 1,0
Požega	320 100	166 51,9	- -	116 36,2	- -	20 6,3	16 5,0	1 0,3	1 0,3
Split	935 100	311 33,3	154 16,5	335 35,8	9 1,0	58 6,2	56 6,0	11 1,2	1 0,1
Šibenik	259 100	151 58,3	- -	97 37,5	- -	5 1,9	6 2,3	- -	- -
Varaždin	515 100	246 47,8	8 1,6	199 38,6	- -	29 5,6	28 5,4	2 0,4	3 0,6
Zadar	421 100	143 34,0	3 0,7	201 47,7	24 5,7	34 8,1	12 2,9	1 0,2	3 0,7
Zagreb	1682 100	413 24,6	95 5,6	687 40,8	76 4,5	230 13,7	151 9,0	24 1,4	6 0,4

Disciplinski centar se relativno najčešće izriče po sudu u Splitu, Karlovcu, a uopće se ne izriče na području Okružnog suda Šibenik, Slavonska Požega i Sisak.

Odgojna mjera pojačane brige i nadzora uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi relativno najviše se izriče u Zadru i Zagrebu, ali, i kod tih sudova, neusporedivo manje nego što bi je bilo

moгуće izreći obzirom na organizacione i kadrovske uvjete izvršavanja te mjere. Očito se radi o odgojnoj mjeri za koju na nekim područjima (Dubrovnik, Gospić, Sisak, Slavonska Požega, Šibenik i Varaždin) još uvijek nema uvjeta za njeno izvršenje, dok kod onih vijeća za maloljetnike na čijim se područjima ta mjera može izvršavati nema dovoljno razumijevanja za njen pedagoški

potencijal.

Odgojna mjera upućivanja u odgojni dom relativno se češće nego na drugim područjima izriče kod suda u Bjelovaru, Puli i Zagrebu što može biti uvjetovano i specifičnim pojavnim oblicima kriminaliteta maloljetnika na tim područjima, kao i udjelom povratnika među maloljetnicima izvedenim pred sud.

Kod odgojne mjere upućivanja u dom za preodgoj, znatne su razlike između suda u Sisiku (11,8%) i Zagrebu (9%), s jedne strane i područja nekih drugih okružnih sudova kod kojih postotak ove odgojne mjere ne prelazi 3%.

Kod izricanja sankcija nema dvojbe da treba uvažavati utjecaj niza specifičnih čimbenika nekog područja, ali bi se, unatoč tome, odgovarajućim organizacionim, edukativnim i kadrovskim mjerama od strane republičkih pravosudnih organa, mogle otkloniti neopravdane razlike.

5.3. Odnos kriminalnog ponašanja maloljetnika i vrsta izrečene sankcije

Da bismo dobili uvid u relaciju između krivičnog djela koje se maloljetnicima stavljaju na teret i vrste sankcije koja im je izrečena, promatramo najprije vrstu sankcije u relaciji prema vrsti krivičnih djela definiranog pojedinim glavama krivičnog zakona, a zatim, da bismo utvrdili utjecaj apstraktne težine djela na vrstu izrečene sankcije, promatramo odnos izrečene sankcije prema djelima sa zapriječenom kaznom do 3 godine zatvora, djelima sa zapriječenom kaznom do 5 godina zatvora, djelima sa zapriječenom kaznom do 10 godina zatvora i prema djelima sa različitom visinom zapriječene kazne.

Iz tabele 14 razabiremo da među maloljetnim počiniteljima različitih vrsta krivičnih djela postoje statistički značajne razlike obzirom na vrstu sankcije koja im je izrečena. Koeficijent asocijacije pokazuje da je veza osrednje izražena.

Počinitelji krivičnih djela protiv života i tijela, dostojanstva ličnosti i morala, te tzv. političkih delikata, ističu se relativno znatno većim postotkom izrečene kazne maloljetničkog zatvora nego što maloljetnici kojima je izrečena ta vrst sankcije participiraju u ukupnoj masi.

Obzirom na male apsolutne frekvencije, zaključci koji se iz ove konstatacije mogu izvesti, mogu imati samo hipotetički karakter. Kad se radi o krivičnim djelima protiv života i tijela relativno viši udio kazne maloljetničkog zatvora odnosi se na počinitelje krivičnog djela ubojstva, što bi, ako se ne radi baš o situacionim deliktima, moglo biti opravdano. Slično se može reći i za krivična djela protiv dostojanstva, ličnosti i morala, gdje se pretežno radi o kvalificiranim deliktima nasilja u seksualnoj sferi.

Specifičan odnos organa krivičnog postupka prema počiniteljima krivičnih djela protiv dostojanstva, ličnosti i morala, dolazi do izražaja u činjenici da je počiniteljima tih djela odgojna mjera ukora izrečena relativno oko 4 puta manje nego što je ona zastupljena u ukupnoj masi i znatno manje nego što je ta odgojna mjera prisutna kod počinitelja drugih vrsta delikata.

Čini nam se a se radi o izvjesnom pomaku na relativno češće izricanje mjere upućivanja u disciplinski centar kod počinitelja tzv. seksualnih delikata i počinitelja krivičnih djela protiv javnog reda i mira. Tu se zaista pretežno radi o situacionim deliktima ekscesivne prirode kojima najviše i odgovara mjera upućivanja u disciplinski centar.

Pojačani represivni oblik reagiranja na seksualne delikte uočavamo i kod relativno vrlo visokog postotka izrečene odgojne mjere upućivanja u dom za preodgoj. Kod počinitelja tih delikata ta je mjera došla do primjene oko 3,5 puta češće nego što je nalazimo u ukupnom uzorku.

Tabela 14
ODLUKE ORGANA KRIVIČNOG POSTUPKA
MALOLJETNICI KOJIMA JE IZREČENA SANKCIJA OBZIROM NA VRSTU KRIVIČNOG
DJELA
(1984 - 1988. g.)

Krivična djela protiv	Ukupno	Sudski ukor	Disc. cen. za ml.	PBIN	PBIN uz dn. bor. u odg. ust.	Odgojna ustanova	Dom za preodgoj	Poseb. odg. odgojna ustanova	Mlt. zatvor
	aps %	aps %	aps %	aps %	aps %	aps %	aps %	aps %	aps %
Svega	7007 100,0	2608 37,2	410 5,9	2634 37,6	146 2,1	606 8,6	482 6,9	83 1,2	38 0,5
Života i tijela	209 100,0	103 49,3	15 7,2	48 23,0	4 1,9	8 3,8	21 10,0	3 1,4	7 3,3
Dost. lič i morala	54 100,0	5 9,3	9 16,7	16 29,6	-	5 9,3	12 22,2	2 3,7	5 9,3
Društ. i priv. imov.	6064 100,0	2154 36,5	322 5,3	2389 39,4	127 2,1	561 9,3	417 6,9	75 1,2	19 0,3
Opće sig. ljudi i imovine	78 100,0	51 65,4	2 2,6	20 25,6	-	3 3,8	2 2,6	-	-
Sigur. jav. prometa	207 100,0	140 67,6	22 10,6	36 17,4	1 0,5	4 1,9	1 0,5	-	3 1,4
Jav. reda i prav saobrać.	184 100,0	67 36,4	28 15,2	56 30,4	10 5,4	14 7,6	9 4,9	-	-
Osnova soc. samoup. društ. i sig SFRJ	52 100,0	6 11,5	3 5,8	27 51,9	3 5,8	2 3,8	7 13,5	1 1,9	3 5,8
drugih društ. vrijedn.	16 100,0	2 12,5	2 12,5	6 37,5	1 6,3	1 6,3	3 18,8	-	1 6,3
Ostalo	143 100,0	80 55,9	7 4,9	36 25,2	-	8 5,6	10 7,0	2 1,4	-

W. Pearson

Q (I / J) .2891

Q (J / I) .1936

Q (I, J) .2414

HI-kvadrat 357.9226

Stupanj slobode 44

PR HI-kvadrat/DF .0000

U tabeli 15 promatramo samo relaciju između krivičnog djela za koje je zapriječena kazna do 3 godine zatvora s vrstom izrečene sankcije.

Veza među varijablama je simetrična i dobro izražena, a razlike su statistički značajne.

Vrsta krivičnog djela svakako je utjecala na izricanje sudskog ukora, koji je relativno najmanje izrečen kod krivičnog djela nasilničkog ponašanja, a najviše kod krivičnog djela tjelesne povrede i učestovanja u tuči. Nasilničko ponašanje je uz krivotvorenje isprava znatno utjecalo na izricanje odgojne

mjere disciplinskog centra, a odgojna mjera upućivanja u dom za preodgoj najviše je zastupljena među lakim tjelesnim povredama.

Prema tome, bez obzira na jednaku apstraktnu težinu djela, sudovi su pravilno, disciplinske odgojne mjere kao i najstrožu odgojnu mjeru upućivanja u dom za preodgoj, više vezali za kriminalna ponašanja s elementima nasilja. Ovu orijentaciju smatramo, u načelu, ispravnom, štoviše, mišljenja smo da je trebala biti bolje izražena.

Kod promatranih krivičnih djela sa zapriječenom kaznom do 5 godina zatvora nema statistički značajnih razlika u odnosu na vrst izrečene sankcije.

Ukora ima relativno najviše među počiniteljima teške tjelesne povrede, kod krivičnog djela krađe, te dovođenja u opasnost života ljudi i imovine opće-opasnom radnjom ili

sredstvom. Na bludne radnje se, opet, reagira pojačanom represijom, pa je disciplinski centar počiniteljima tog delikta izrečen 10 puta više nego što je zastupljen u ukupnoj masi maloljetnika koji su počinili krivična djela sa zapriječenom kaznom do 5 godina zatvora.

Kao što je bilo za očekivati, kod krivičnih djela sa zapriječenom kaznom do 10 godina zatvora (tabela 17), sudskog ukora ima relativno manje nego kod krivičnih djela sa zapriječenom kaznom do 3 godine zatvora. Relativno najmanje ima sudskog ukora kod krivičnog djela silovanja i krivičnog djela izazivanje rasne, nacionalne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti. Kod krivičnog djela silovanja dom za preodgoj zastupljen je skoro relativno 3,5 puta više nego u ukupnoj promatranoj masi maloljetnika kojima je izrečena neka sankcija za krivična djela ove apstraktno težine.

Tabela 15

SANKCIJE IZREČENE MALOLJETNIM POČINIČIMA KRIVIČNIH DJELA ZA KOJA JE ZAPRIJEČENA KAZNA DO 3 GODINE ZATVORA (1984 - 1988. g.)

KRIVIČNA DJELA	Ukupno		Sudski ukor		Discip. centar		PBIN	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Svega	660	100,0	302	45,8	68	10,3	203	30,8
Čl. 42. KZH laka tjel. povreda	48	100,0	32	66,7	4	8,3	4	8,3
Čl. 43. KZH učestv. u tučnjavi	24	100,0	14	58,3	2	8,3	6	25,0
Čl. 36. KZH Oduz. voz. na mot. pogon	236	100,0	73	30,9	14	5,9	107	45,3
Čl. 163. KZH Ugrož. javnog prometa	193	100,0	131	66,8	21	10,7	35	17,9
Čl. 198. KZH nasil. ponašanje	136	100,0	39	28,7	24	17,6	45	33,1
Čl. 212. KZH krivotv. isprave	23	100,0	13	56,5	3	13,0	6	26,1

Tabela 15 - nastavak

KRIVIČNA DJELA	PBIN uz dnev. bor. u odg. us.		Odgojna ustanova		Dom za preodgoj		Poseb. odgojna ustanova	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Svega	19	2,9	35	5,3	29	4,4	4	0,6
Čl. 42. KZH laka tjel. povreda	1	2,1	1	2,1	6	12,5	-	-
Čl. 43. KZH učestv. u tučnjavi	1	4,2	1	4,2	-	-	-	-
Čl. 36. KZH Oduz. voz. na mot. pogon	6	2,5	17	7,2	15	6,4	4	1,7
Čl. 163. KZH Ugrož. javnog prometa	1	0,5	4	2,0	1	0,5	-	-
Čl. 198. KZH nasil. ponašanje	10	7,4	12	8,8	6	4,4	-	-
Čl. 212. KZH krivotv. isprave	-	-	-	-	1	4,3	-	-

W. Pearson

Q (I / J) .3919

HI-kvadrat 141.3816

Q (J / I) .4020

Stupanj slobode 24

Q (I, J) .3969

PR HI-kvadrat/DF .0000

Tabela 16

SANKCIJE IZREČENE MALOLJETNIM POČINIOCIMA KRIVIČNIH DJELA ZA KOJA JE ZAPRIJEČENA KAZNA DO 5 GODINA ZATVORA (1984 - 1988)

KRIVIČNA DJELA	Ukupno		Sudski ukor		Discip. centar		PBIN	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Svega	2403	100,0	1060	44,1	99	4,1	891	37,1
Čl. 41. KZH Teš. tjel. povreda	112	100,0	54	47,8	8	7,1	36	31,9
Čl. 89. KZH Bludne radnje	12	100,0	1	8,3	5	41,7	4	33,3
Čl. 130. KZH Krađe	2192	100,0	965	44,0	82	3,7	820	37,4
Čl. 142. KZH Prevara	24	100,0	4	16,7	2	8,3	11	45,8
Čl. 153. KZH Dovod. u opas. života i imov. općeopas- nom rad. ili sredstv.	63	100,0	36	57,1	2	3,2	20	31,7

Tabela 16 - nastavak

KRIVIČNA DJELA	PBIN uz dnev. bor. u odg. ust.		Odgojna ustanova		Dom za preodgoj		Poseb. odgojna ustanova	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Svega	31	1,3	184	7,6	109	4,5	29	1,2
Čl. 41. KZH Teš. tjel. povreda	2	1,8	4	3,5	7	6,2	1	0,9
Čl. 89. KZH Bludne radnje	-	-	-	-	1	8,3	1	8,3
Čl. 130. KZH Krađe	27	1,2	174	7,9	98	4,5	26	1,2
Čl. 142. KZH Prevara	2	8,3	3	12,5	1	4,2	1	4,2
Čl. 153. KZH Dovod. u opas. života i imov. općeopas- nom rad. ili sredstv.	-	-	3	4,8	2	3,2	-	-

W. Pearson

Q (I / J) .2451

HI-kvadrat 21.0688

Q (J / I) .1355

Stupanj slobode 13

Q (I, J) .1903

PR HI-kvadrat/DF .0716

Tabela 17

SANKCIJE IZREČENE MALOLJETNIM POČINIOCIMA KRIVIČNIH DJELA ZA KOJA JE ZAPRIJEČENA KAZNA DO 10 GODINA ZATVORA (1984 - 1988. g.)

KRIVIČNA DJELA	Ukupno		Sudski ukor		Discip. centar		PBIN		PBIN uz dnevni bor. u odg. ustanovi	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Svega	2845	100,0	807	28,4	172	6,0	1192	41,9	67	2,4
Čl. 83. KZH Silovanje	30	100,0	2	6,7	3	10,0	8	26,7	-	-
Čl. 131. KZH teška krađa	2767	100,0	799	28,9	166	6,0	1157	41,8	64	2,3
Čl. 133. KZ SFRJ neprijateljska propaganda	25	100,0	4	16,0	3	12,0	14	56,0	2	8,0
Čl. 134. SFRJ izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpelj.	23	100,0	2	8,7	-	-	13	56,5	1	4,3

Tabela 17 - nastavak

KRIVIČNA DJELA	Odgojna ustan.		Dom za preodgoj		Posebna odg. ust.		Maloljet. zatvor	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Svega	301	10,6	255	9,0	35	1,2	16	0,6
Čl. 83. KZH Silovanje	3	10,0	9	30,0	-	-	5	16,7
Čl. 131. KZH teška krađa	296	10,7	240	8,7	34	1,2	11	0,4
Čl. 133. KZ SFRJ neprijateljska propaganda	2	8,0	-	-	-	-	-	-
Čl. 134. SFRJ izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpelj.	-	-	6	26,1	1	4,3	-	-

W. Pearson

Q (I/J) .4115

HI-kvadrat 46.2179

Q (J/I) .1345

Stupanj slobode 12

Q (I, J) .2730

PR HI-kvadrat/DF .0000

Kod delikta silovanja kazna maloljetničkog zatvora zastupljena je sa 16,7% dok je u ukupno promatranoj masi svega 0,6% maloljetnika kojima je izrečena ta sankcija. Razlike među promatranim varijablama statistički su značajne, a veza je osrednje izražena. U tabeli 18 promatramo utjecaj krivičnih djela različite apstraktne težine na vrst izrečene sankcije.

Kao što je bilo za pretpostaviti, kod djela sa zapriječenom kaznom do 10 godina zatvora (krivično djelo teške krađe i krivično djelo razbojstva) odgojna mjera ukora je relativno znatno manje zastupljena nego kod drugih, lakših vrsta krivičnih djela. Ta je sankcija posebno intenzivno prisutna (85%) kod krivičnog djela šumske krađe sa zapriječenom kaznom do 6 mjeseci, što je i razumljivo obzirom na motive i okolnosti izvršenja tog krivičnog djela.

Odgojna mjera upućivanja u disciplinski centar u nešto većoj mjeri je došla do izražaja kod krivičnog djela prevare i krivičnog djela razbojstva. Kod krivičnog djela razbojstva nalazimo, također, najveći

postotak izrečenih kazni maloljetničkog zatvora, što odgovara, kako prirodi, tako i težini djela, a modus operandi najčešće je uvjetovan vrlo lošim pedagoškim statusom počinitelja, sa slabim izgledima na mijenjanje ličnosti i ponašanja.

Dom za preodgoj znatno je više prisutan kod počinitelja krivičnog djela teške krađe, a pogotovo kod počinitelja krivičnog djela razbojstva, što se također može reći i za odgojnu mjeru upućivanja u odgojnu ustanovu.

Očito je da težina počinjenog djela izražena u visini zapriječene kazne, ali također do izvjesne mjere i priroda samog delikta, vrlo značajno utječe na odluku suda da li će maloljetniku izreći institucionalnu ili izvaninstitucionalnu sankciju. Ukoliko bi se kasnijim istraživanjem ovog problema našlo da teži delikti, pogotovo oni s nasilnim modalitetima izvršenja, koreliraju s većim stupnjem pedagoške zapuštenosti i slabijom pedagoškom prognozom, tada bi, uočena veza između apstraktne težine djela s jedne, i vrste izrečene sankcije s druge strane, mogla biti pozitivno ocijenjena.

Tabela 18

SANKCIJE IZREČENE MALOLJETNIM POČINIOCIMA KRIVIČNIH DJELA RAZLIČITE VISINE ZAPRIJEČENE KAZNE
(1984 - 1988. g.)

KRIVIČNA DJELA	Ukupno	Sudski ukor	Discipl. centar	PBIN	PBIN uz dn. bor. u odg. ust.
	aps. %	aps. %	aps. %	aps. %	aps. %
Svega	5912 100,0	2115 35,8	307 5,2	2331 39,4	120 2,0
Čl. 144. KZH Sitno djelo krađe, utaje ili prevare (do 6 mj. zatvora)	229 100,0	107 46,7	11 4,8	82 35,8	9 3,9
Čl. 126. KZH Šumska krađa (do 6 mj. zatvora)	20 100,0	17 85,0	-	3 15,0	-
Čl. 137. KZH Oštećenje tuđe stvari (do 1 god. zatvora)	279 100,0	149 53,4	19 6,8	87 31,2	5 1,8
Čl. 136. KZH Oduzimanje vozila na motorni pogon (do 3. god. zatvora)	236 100,0	73 30,9	14 5,9	107 45,3	6 2,5
Čl. 130. KZH Krađa (od 3 mj. do 5 god. zatvora)	2192 100,0	965 44,0	82 3,7	820 37,4	27 1,2
Čl. 142. KZH Prevara (od 3 mj. do 5 god. zatvora)	24 100,0	4 16,7	2 8,3	11 45,8	2 8,3
Čl. 131. KZH Teška krađa (od 1 do 10 god. zatvora)	2767 100,0	799 28,9	166 6,0	1157 41,8	64 2,3
Čl. 132. KZH Razbojništvo (od 1 do 12 god. zatvora)	165 100,0	1 0,6	13 7,9	64 38,8	7 4,2

Tabela 18 - nastavak

KRIVIČNA DJELA	Odgojna ustanova		Dom za preodg.		Poseb. od. ustanova		Malolj. zatvor	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Svega	545	9,2	403	6,8	74	1,2	17	0,3
Čl. 144. KZH Sitno djelo krađe, utaje ili prevare (do 6 mj. zatvora)	10	4,4	6	2,6	4	1,7	-	-
Čl. 126. KZH Šumska krađa (do 6 mj. zatvora)	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 137. KZH Oštećenje tuđe stvari (do 1 god. zatvora)	14	5,0	3	1,1	2	0,7	-	-
Čl. 136. KZH Oduzimanje vozila na motorni pogon (do 3. god. zatvora)	17	7,2	15	6,4	4	1,7	-	-
Čl. 130. KZH Krađa (od 3 mj. do 5 god. zatvora)	174	7,9	98	4,5	26	1,2	-	-
Čl. 142. KZH Prevara (od 3 mj. do 5 god. zatvora)	3	12,5	1	4,2	1	4,2	-	-
Čl. 131. KZH Teška krađa (od 1 do 10 god. zatvora)	296	10,7	240	8,7	34	1,2	11	0,4
Čl. 132. KZH Razbojništvo (od 1 do 12 god. zatvora)	31	18,8	40	24,2	3	1,8	6	3,6

W. Pearson

Q (I/J) .2506

HI-kvadrat 413.4348

Q (J/I) .2348

Stupanj slobode 39

Q (I, J) .2427

PR HI-kvadrat/DF .0000

Popis tabela:

- Odluka javnog tužiteljstva u postupku prema maloljetnicima (1984-1990. g.) (str. 7)
- Odluka organa krivičnog postupka prema maloljetnicima (1984- 1988) (str. 10)
- Razlozi odbačaja prijave protiv maloljetnika (1984-1990. g.) (str. 24)
- Odbačaj prijave protiv maloljetnika (1984-1990. g.) (str. 28)

- Razlozi obustave pripremnog postupka prema maloljetnicima(1984- 1988.g.) (str. 30.)
- Obustava pripremnog postupka prema maloljetnicima (1984- 1988.g.) (str.)
- Odluke organa krivičnog postupka - maloljetnici prijavljeni zbog krivičnih djela sa zapriječenom kaznom od tri godine zatvora (1984-1988) (str.36.)
- Odluke organa krivičnog postupka - maloljetnici prijavljeni zbog krivičnih

- djela sa zapriječenom kaznom do pet godina zatvora (1984-1988.g.) (str.39.)
9. Odluke organa krivičnog postupka - maloljetnici prijavljeni zbog krivičnog djela sa zapriječenom kaznom dodeset godina zatvora (1984-1988.g.) (str.42.)
 10. Odluke organa krivičnog postupka - maloljetnici prijavljeni zbog krivičnih djela različite visine zapriječene kazne (1984-1988.g.) (str.45)
 11. Obustava po vijeću za maloljetnike (1984-1988.g.) (str.49)
 12. Osuđene maloljetne osobe prema izrečenim krivičnim sankcijama (1983-1990) (str.53)
 13. Odluka vijeća za maloljetnike - vrsta sankcije (1984-1988) (str. 55)
 14. Odluke organa krivičnog postupka - maloljetnici kojima je izrečena sankcija obzirom na vrstu krivičnog djela (1984-1988.g.) (str.58)
 15. Sankcije izrečene maloljetnim počiniocima krivičnih djela za koja je zapriječena kazna do tri godine zatvora (1984-1988.g.) (str.60)
 16. Sankcije izrečene maloljetnim počiniocima krivičnih djela za koja je zapriječena kazna do pet godina zatvora (1984-1988.g.) (str.61)
 17. Sankcije izrečene maloljetnim počiniocima krivičnih djela za koja je zapriječena kazna do pet godina zatvora (1984-1988.g.) (str.62)
 18. Sankcije izrečene maloljetnim počiniocima krivičnih djela različite visine zapriječene kazne (1984-1988.g.) (str.64)

LITERATURA

1. CARIĆ, A.: Problemi maloljetničkog sudstva; Split, 1971.
2. DALLINGER - LACKNER: Jugendgerichtsgesetz; München, Berlin, 1965.
3. DELITZSCH, W.: Neue Wege in der Schweizerischen Jugendgerichtsbarkeit; Zentralblatt, 1973.
4. DESPOTOVIĆ, E.: Neke važnije izmjene odredaba krivičnog postupka prema maloljetnicima u Zakonu o krivičnom postupku iz 1976. godine i njihova primjena u praksi; Naša zakonitost, Zagreb, 1983, br. 7-10, str. 287-294.
5. FIŠER, Z.: Vloga javnega tožilca v kaznesknem postopku proti mladoletnikom pri okružnih sodiščih v Sloveniji, Pravnik, Ljubljana, 1976, br. 1-3, str. 21-31.
6. HIRJAN, F. - SINGER, M.: Maloljetnici u krivičnom pravu; Informator, Zagreb, 1978, str. XV + 510.
7. MARINA, P.: Nekoi prašanja od postapkata sprema maloletnicite; Godišnik na Fakultetot za bezbednost, Skopje, 1985, br. 1, str. 71-83.
8. PERIĆ, O.: Komentar krivičnopravnih propisa o maloletnicima: materijalno, procesno, izvršno pravo sa sudskom praksom i registrom pojmova; Suvremena administracija, Beograd, 1983. str. XVI + 356.
9. PRVAN, Lj.: Krivična odgovornost maloljetnika prema kojima se primjenjuju odgojne mjere; JRKK, br. 1, 1770.
10. SCHAFFSTEIN, F.: Jugendstrafrecht; Gottingen, 1958.
11. SINGER, M.: Pedesetogodišnjica Naredbe bana Hrvatske o kažnjavanju i zaštićivanju mladeži; Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 1968.

12. VODOPIVEC, K. i suradnici: Uloga javnog tužioca u krivičnom postupku protiv maloljetnika kod okružnih sudova u Sloveniji; Institut za kriminologiju pri Pravnom fakultetu Univerziteta u Ljubljani, 1974, šapirografirani prikaz.
13. Žuženić, J.: Neka sporna pitanja u vezi sa primjenom odredaba materijalnog i procesnog krivičnog prava o maloljetnicima i mlađim punoljetnicima u sudskoj praksi; br. 3, 1964.

THE ANALYSIS OF THE DECISIONS MADE BY PENAL ORGANS TOWARD THE JUVENILE DELINQUENTS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Summary

We have analyzed the application of process law norms created in order to eliminate from the penal procedure such juveniles for whom there exist no basis for penal procedure, or criminal charges as well as the influence of certain factors on the choice of penal sanctions. Regarding the territory and the type of the criminal acts the decisions of public prosecutors have been analyzed, with the particular emphasis on the decisions of public prosecutors and the council for juveniles in the relation of criminal behaviour and the type of sanctions. For less than 50% of juveniles, public prosecutors propose to the council for juveniles some sanctions such as educational measure. The intensity of selection is almost equal to the one made after the preparation procedure is completed. Comparison of the selection intensity in different districts showed that there exist significant differences, which are not based on the structure and criminal intensity. The results of investigation of selective mechanisms in the penal procedure showed that it is necessary to discuss the way and the extent of penal sanctions toward juvenile delinquent. The relations between the type of the crime and the type of sanctions show that the severity of the crime influences in a great extent the court verdict whether to apply institutional or noninstitutional sanctions. If further investigations will show that more severe delicts, especially those with violent modality show higher correlations with the lower educational prognoses, than the observed connection between the abstract severity of the crime on the one side and the type of the sanction on the other side could be positively marked.

KEY WORDS: juvenile delinquents, the criteria for sanctions, the rule of opportunity.